

**HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU**

OPINNÄYTETYÖ

Alakoulusta yläkouluun. Kantvikista Kirkkoharjuun.

Oppilaiden tuntemuksia.

Kati Kanninen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 11 / 2015

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Kati Kanninen	Sivumäärä 45 ja 10 liitesivua
Työn nimi Alakoulusta yläkouluun. Kantvikin koulusta Kirkkoharjuun. Oppilaiden tuntemuksia.	
Ohjaavat opettajat Heini Kapanen, Heli Eischer	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Kirkkoharjun koulu, rehtori Eero Kling	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kuudesluokkalaisten tunteita ja kokemuksia siirryttäessä kyläkouluista isoon yläkouluun. Millaisia tunteita nuori käy läpi siirtymässä? Tarjoaako alakoulu nuorten mielestä heille tarpeeksi tukea ja tietoa yläkoulusta? Mitä nuoret tuntevat, kun he ovat siirtyneet yläkouluun? Miten he kokivat siirtymisen? Haluan opinnäytetyöni avulla nostaa nuoren äänen esille, mikä usein jää huomioimatta tai kuuntelematta.</p> <p>Kehittämistyön tilaajana on Kirkkonummelaisen Kirkkoharjun koulun rehtori Eero Kling. Kehittämistyön tarkoituksena oli löytää etnografisella otteella laadullisin ja määrällisin menetelmin kehittämismahdollisuuksia sekä ala- että yläkoululle. Mitä koulujen ammattilaisten, ja muidenkin nuorten kanssa toimivien, olisi hyvä tietää nuorten siirtymävaiheen tunteista.</p> <p>Aineisto on kerätty 21 Kantvikin koulun oppilaalta, jotka kaikki siirtyivät Kirkkoharjun kouluun yläkouluun. Aineistoa on kerätty monella eri tavalla: kirjoitelmilla, ryhmätöillä, havainnoimalla, internetkyselyillä ja kuvittamalla kevään ja syksyn 2015 aikana.</p> <p>Opinnäytetyöhön osallistuneiden oppilaiden tunteista nousee esille jännitykset ja pelot erityisesti sosiaalisia suhteita kohtaan, kaverisuhteet ja uusien opettajien kohtaaminen. Muuttuvat käytännön haasteet aiheuttavat myös nuorissa huolta, kuten miten löytää oikea luokkahuone, miten lukea lukujärjestystä yms. Nämä ovat niin sanottuja normaaleja huolia, mitkä korostuvat aina uuden kohdatessa. Oppilaat olivat pääasiassa tyytyväisiä saamaansa tietoon ja tukeen sekä ala-että yläkoulussa. Kohderyhmän oppilaille siirtymävaiheen kokemukset ovat hyvin samanlaisia kuin aiemmin tehtyjen tutkimusten tulokset.</p> <p>Opinnäytetyön tulosten perusteella nousi esille muutama kehitysehdotus Kirkkonummen kouluille. Kunnasta puuttuu vakituisesti nuorisotyötä koulussa tekevät nuorisotyön ammattilaiset. Yhteistyötä koulujen ja nuorisotoimen välillä pystyy varmasti parantamaan entisestään. Kehittämisen kohteeksi nousi myös vanhempien verkostoitumisen ja kodin- ja koulun yhteistyö nuoren tukemiseen. Työssä esitellään muutama toimintamalli kouluille, joilla voidaan lisätä nuoren tarvitsemää tukea.</p>	
Asiasanat siirtymävaihe, tunteet, alakoulu, yläkoulu, tukeminen, nuorisotyö	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Civic Activities and Youth Work

ABSTRACT

Author Kati Kanninen	Number of Pages 45 + 10
Title From primary school to secondary school. From Kantvik to Kirkkoharju. Pupils's feelings about it.	
Supervisor(s) Heini Kapanen, Heli Eischer	
Subscriber and/or Mentor Eero Kling, Rector of Kirkkoharju	
Abstract <p>The purpose of this thesis project was to raise up young people's voice. Purpose was to find out the sixth-graders feelings and experiences of the transition from village-school to a large secondary school. What are the feelings through this transition?</p> <p>Does elementary school offer enough support for young people and do young people get enough information about secondary school. What do young people feel when they are transferred to secondary school and how they experienced the transition? We adults are often unconcerned about young people's thoughts, feelings and opinions. With this thesis I would like to remind that we have to listen our pupils in school, our young people.</p> <p>The development work has been ordered by Kirkkoharjus school principal Eero Kling. The purpose of the development work was to find an ethnographic ways opportunities to develop transitional phase. I hope that this thesis will help primary school and secondary school to develop cooperation with each other and with Youth work. School professionals, youthworkers and other adults who are working with young people should know what young people feels so they can help and support them.</p> <p>21 pupils from Kantvik school were included with this project. The material has been collected in many different ways: an essay, a groupworks, observing, internet surveys and drawings during the spring and autumn of 2015.</p> <p>Things that caused worry about young people was practical challenges, such as how to find the right classroom, how to read timetable and so on. Tensions and fears of social relations to classmates and new teachers was the feelings that raised up for this project. The students were mainly satisfied with the information and assistance what they get from primary and secondary school.</p> <p>With this development work I get very similar results than earlier research and Master's thesis. Based on the results of the thesis I found few things that we can develop in Kirkkonummi. Cooperation between the schools and of the youthworkers will certainly be able to improve even further. Target for development also increased parents' networking and also home and school Cooperation. These are the ways ho we can give support for the young. This thesis introduces a few approach for schools that may increase young people with the necessary support.</p>	
Keywords primary school, secondary school, support, youth work, feelings	

SISÄLLYS

1 Johdanto	5
2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄ JA SEN TOTEUTTAMINEN	6
2.1 Kehittämiskysymykset	8
3 SIIRTYMINEN ALAKOULUSTA YLÄKOULUUN	9
3.1 Nuoren tunteet	10
3.2 Tuen tarve siirtymävaiheessa	11
3.3 Peruskoulun yläasteelle siirtyminen-väitöskirja	11
3.4 Tikapuu-tutkimus	12
3.5 Tukevasti alkuun, vahvasti kasvuun-hanke	13
3.6 Vuorovaikutuksella tuloksiin-projekti	13
3.7 Nuorisotyötä kouluun-kansalaisaloite ja Nuorisotyötä koulussa-artikkeli	14
3.8 Nuorten tukeminen peruskoulun siirtymävaiheissa-hanke	14
4 LAADULLISEN AINEISTON KERUU JA ANALYSOINTI	15
4.1 Havainnointi	17
4.2 Kyselyt	18
4.3 Teksti- ja kuva-aineiston kerääminen ja analysointi	19
5 SIIRTYMÄVAIHE NUOREN NÄKÖKULMASTA	21
5.1 LUMA- luokan hakupaperien jakaminen, 8.tammikuuta	22
5.2 Oppilaanohjaajan vierailu, 21. tammikuuta	22
5.3 Ryhmätyö, 24. maaliskuuta	24
5.4 Kyselylomake, 4.toukokuuta	30
5.5 Ensimmäinen koulupäivä yläkoulussa, 13. elokuuta	32
5.6 Ryhmäyttämispäivä, 20. elokuuta	32
5.7 Kyselylomake, 14.syyskuuta	34
6 FYYSISEN JA SOSIAALISEN OPPIMISYMPÄRISTÖN MUUTOS JA TUEN TARVE MUUTOKSESSA	36
6.1 Oppimisympäristön vaihdos	36
6.2 Luokkakaverit	37
6.3. Tuen ja tiedon saaminen	39
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	39
7.1 Tunteet	40
7.2. Vanhemmat mukaan verkostoitumaan ja tukemaan	40
7.3. Nuoren tukeminen siirtymävaiheessa	41
7.4. Opinnäytetyön luotettavuus	42
LÄHTEET	
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Siirtyminen alakoulusta yläkouluun on varmasti monelle nuorelle heidän siihenastisen elämänsä yksi jännittävimmistä ja mullistavimmista asioista. Olin Kantvikin koulussa, Kirkkonummella, luokanopettajan viransijaisena, ja luokkani oppilaat alkoivat puhua yläkouluun siirtymisestä jo viidennellä luokalla, lukuvuonna 2013–2014. Ilmiselvästi asia vaikutti olevan jännittävä ja pelottavakin asia nuorten mielestä. Tästä syystä mielenkiintoni aiheeseen heräsi, ja halusin tehdä opinnäytetyöni siirtymävaiheesta ja nimenomaan nuorten tuntemusten kuvaamisesta. Onnekseni ala- ja yläkoulun rehtorit olivat molemmat myönteisiä opinnäytetyöni aiheen suhteen. Kirkkoharjun koulun (yläkoulu) rehtori Eero Kling on kehittämistyöni tilaajana.

Nuorten oman mielipiteen esilletuominen on tärkeää nuorelle itselle. Erityisesti nuorten kanssa toimiville aikuisille on tarpeen saada selville, mitä nuori ajattelee, mitä hän kokee ja tuntee. Usein nuoren ääni saattaa kadota, erityisesti hallinnollisia päätöksiä tehtäessä. Aikuinen saa työtään varten tuiki tärkeätä tietoa. Koulussa työskentelevät ammatti-ihmiset ja muut nuorten kanssa tekemisissä olevat on hyvä herättää aina silloin tällöin miettimään, kuuntelemaan ja kuulemaan nuorta ja nuoren mielipiteitä häntä koskevissa asioissa. Lapsen oikeuksien yleissopimuksessa edellytetään lapsen oikeutta tulla kuulluksi omien mielipiteiden kanssa (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 12. artikla).

Rantalan (2007, 127) mukaan tunteita koulumaailmassa on tutkittu hyvin vähän, tai juuri lainkaan vaikka aihe on hyvin tärkeä. Nuori käy jo ikänsä puolesta aktiivista tunteiden vellontaa ja siirtymävaihe alakoulusta yläkouluun tuo varmasti nuorelle lisää muutoksia tunteisiin. Yläkouluun siirtyminen on ainutlaatuinen tapahtuma, se koetaan vain kerran. Siirtymän sujumisessa aikuisen tuki on tarpeen. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda nuoren ääni kuuluviin, mitä nuori tuntee ja kokee siirtymävaiheessa. Saako nuori tarpeeksi tukea ja tietoa kouluilta siirtymävaiheessa? Miten nuorisotyö yhdistyy siirtymävaiheeseen ja nuoren tukemiseen siirtymävaiheessa? Opinnäytetyöni kohdekoulut sijaitsevat Kirkkonummella, alakoulu Kantvikissa noin 10 kilometrin päässä keskustan yläkoulusta. Näille nuorille siirtymä on kaiken kaikkiaan

suuri muutos, suurempi kuin yhtenäiskoulussa opiskeleville, mutta miten nuoret itse kokevat tämän.

2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄ JA SEN TOTEUTTAMINEN

Kirkkonummi on kaksikielinen yli 38 500 asukkaan kunta Uudellamaalla. Kunnassa on 11 suomenkielistä ja kuusi ruotsinkielistä peruskoulua. Kantvikin peruskoulu on alle 250 oppilaan alakoulu, vajaan 10 kilometrin päässä Kirkkonummen keskustasta (ks. Kuva 1). Luokkia on ensimmäisestä kuudenteen ja henkilökuntaan kuuluu noin 20 ihmistä. Kirkkonummella on kymmeniä pieniä kyliä, joista Kantvik on yksi. Kantvik on pieni kylä etelä-Kirkkonummella, josta löytyy yksi kauppa, päiväkotia ja alakoulu. Kantvik on meren läheisyydessä oleva kylä, jossa luonto on lähellä. Siellä sijaitsevat myös suuret kunnan työllistäjät Suomen Sokeri sekä Mildola- tehtaat. Kantvikista on bussiyhteys Kirkkonummelle. Kantvik on alati kasvava asuinpaikka, ja mm. koulun oppilasmäärät ovat jo liian suuret koulun tiloihin nähden. Kantvikin koulu on suomenkielinen koulu. Yksikerroksinen kylämainen koulu on rakennettu vuonna 1983 ja koulua on muutaman kerran peruskorjattu ja kerran laajennettu. Teknologian ja fyysisen oppimisympäristön suhteen vanha koulu kaipaa uudistusta ja remontointia.

Kuva 1.
Kantvikin alakoulu 2014
(kuva koulun arkistosta)

Kantvikin koulun oppilaat siirtyvät yläkouluun Kirkkoharjun yhtenäiskouluun, joka sijaitsee Kirkkonummen keskustassa (ks. Kuva 2). Keskustan alueella on asukkaita noin 15 000 ja siellä sijaitsevat kunnan suurimmat palvelut. Kirkkoharjun koulu on suomenkielinen 1.–9.luokkalaisten koulu, jossa on noin 1010 oppilasta ja lisäksi yhtenäiskoulun yhteydessä on noin 500 opiskelijan Porkkalan lukio. Henkilökuntaa ylä-

koulun puolella Kirkkoharjussa on melkein 70 henkeä. Kouluun kuuluu useampi rakennus ja kerros. Koulun läheisyydessä on suuria kauppoja, ravintoloita, terveydenhuoltoa ja muita julkisia ja yksityisiä palveluita. Julkiset kulkuyhteydet ovat lähellä. Kirkkoharjun koulun ympärillä on paljon asuinrakennuksia ja alue on etenkin lapsiperheiden suosiossa. Kantvikin koulusta Kirkkoharjuun siirtyvien oppilaiden elämässä muutos on suuri. Koulut ovat hyvin erilaisia niin kooltaan, sijainniltaan kuin oppilas- ja opettajamäärältään.

Kuva 2.

Kirkkoharjun yhtenäiskoulu 2015

(kuva Mika Suni)

Yhtenäiskoulujen on monessa tutkimuksessa todettu vähentävän alakoulusta yläkouluun siirtymisestä aiheutuvia sosiaalisia paineita kuten kiusaamisen pelkoa ja helpotettavan nuorten sopeutumista seitsemännelle luokalle mentäessä. Yhtenäiskoulussa alakoulun käynneillä on jo entuudestaan tutut oppilaat ja opettajat koulussa sekä oppimisympäristö on tuttu. (Pentimikko & Uunila 2000,9; Savolainen 2005; Nevalainen 2010, 82.) Karvosen (2008, 54) mukaan yhtenäiskoulussa opiskelu vähentää siirtymävaiheen ohjauksen tarvetta. Kantvikilaiset seitsemännelle luokalle menevät oppilaat ovat eri lähtöasemassa kuin ne seiskaluokkalaiset, jotka ovat Kirkkoharjussa jo alakoulun käyneet. Toisaalta kantvikilaiset ovat saaneet nauttia pienen kyläkoulun etuja, joihin Korpinen (2010, 279) listaa mm. kyläkoulun turvallisuuden ja yhteisöllisyyttä lisäävän kasvu- ja oppimisympäristön. Kantvikilaiset oppilaat siirtyvät pidemmän matkan päähän yläkouluun, joten ympäristönmuutos on heillä kaiken kaikkiaan suuri.

Mielestäni Kirkkonummella ei varsinaisesti ole ongelmia ala- ja yläkouluun siirtymävaiheessa, johon opinnäytetyöni voisi mahdollisesti tuoda ratkaisun tai kehittämiskeinon, vaan haluan tuoda esille nuorten tunteet siirtymävaiheesta ja täten lisätä tietoisuutta

siirtymävaiheen tunnelmista nuorten näkökulmasta katsottuna. Toivon, että tämän tiedon perusteella koulujen oppilashuolto voi vaikuttaa seuraavina vuosina siirtymävaiheen entistä parempaan sujumiseen ja nuorten tukemiseen.

2.1 Kehittämiskysymykset

Opinnäytetyöni tavoitteena on tuoda nuoren mielipidettä ja ääntä kuuluviin. Tarkoituksena on myös lisätä nuorten kanssa tekemisissä olevien aikuisten tietoutta siitä, miten siirtymävaihe osaltaan vaikuttaa nuorten sen hetkiseen elämään. Olin töissä nuorten kanssa, jotka kävivät juuri tätä vaihetta läpi. Valitsin opinnäytetyöni kehittämiskysymyksiksi asiat joita itse pohdin, jotta voisin työssäni mahdollisimman paljon tukea nuorta yläkouluun siirtymässä tulevaisuudessa.

Kehittämiskysymyksiä opinnäytetyössäni ovat:

- Mitä Kirkkonummelainen nuori siirtymävaiheessa tuntee?
- Mitä oppilaat odottavat/pelkäävät/tarvitsevat siirtymävaiheessa?
- Minkälaisia tuntemuksia yläkouluun siirtyminen nuorena herättää?
- Miten nuoret kokevat koulusta saadun tuen ja saavatko he omasta mielestään tarpeeksi tukea koululta?

Lisäpohdintana näiden tutkimuskysymysten lisäksi:

- Kaipaavatko oppilaat aikuisen tukea siirtymävaiheessa enemmän?
- Olisiko yhteisöpedagogista tai muusta vastaavasta nuorisotyönammattilaisesta antamaan tukea siirtymävaiheessa?

Luokallani oli 22 oppilasta, joista 21 osallistui kehittämistehtävääni. 14 tyttöä ja seitsemän poikaa. Tyttöjen ja poikien välille on usein tehty eroja niin käyttäytymisen kuin mielipiteiden ja tunteiden näyttämisen suhteen (Jarasto & Sinervo 1998, 134–137; Tainio, Palmu & Ikävalko 2010, 17–19). Analysoidessani opinnäytetyöni aineistoa, en

kuitenkaan havainnut eroja näiden tyttöjen ja poikien välillä, joten en ole tarkastellut aineistoa sukupuolen mukaan jaoteltuna.

3 SIIRTYMINEN ALAKOULUSTA YLÄKOULUUN

Teinivuosiaan aloittelevalla nuorella siirtyminen yläkouluun on merkittävä askel. Toisille askel on helpompi ja toisille vaikeampi, aivan kuten itse teiniaikakin. Kuudesluokkalainen nuori on keskellä suurta fyysistä ja psyykkistä kasvuaan, keskellä laajaa sosiaalista ja henkistä kehitystä. Nuoren elämässä koululuokka ja kouluyhteisö ovat kodin ja perheen jälkeen tärkein kehitys- ja kasvuympäristö. Siirtymävaihe alakoulusta yläkouluun on riskialtis muutoskohta. (Hietala, Kaltiainen, Metsärinne & Vanhala, 2010, 9-14.) Pietarisen (1999, 5) mukaan alakoulusta yläkouluun siirtyminen voi aiheuttaa joissakin oppilaissa suurempiakin ongelmia, jotka saattavat ilmetä esim. oppimisvaikeuksina tai häiriökäyttäytymisenä. Suurin osa nuorista kuitenkin selviytyy siirtymävaiheesta kolhuitta ja he saavat hyviä oppimiskokemuksia ja selviämiskeinoja tulevaan elämäänsä (Jarasto & Sinervo, 1999, 155–156).

Siirtymävaihe voidaan mieltää luonnolliseksi siirtymäksi elämän senhetkiselä polulla, joka johtaa elämävaiheesta toiseen (Pietarinen 1999, 24–25). Toisaalta taas siirtymävaihe voidaan kokea suurena epävarmana muutoksena yksilön kriittisen kehityksen vaiheessa (Riutta 2010, 5). Siirtymävaihe voidaan myös nähdä nuorta koettelevaksi ja kypsyyttä testaavaksi kehitysasteeksi (Pentimikko & Uunila 2000, 9). Joka tapauksessa alakoulusta yläkouluun siirtymävaiheeseen liittyy paljon uutta ja ihmeellistä. Oppilas siirtyy luokanopettaja–opetuksesta tuntiohjaaja–opetukseen, koulupäivät ja -matkat mahdollisesti pitenevät, uusia oppiaineita tulee lisää ja opiskeluryhmien dynamiikka vaihtuu. Uusi oppimisympäristö ja uudet oppimistavat vaativat totuttelua. 13–14-vuotias nuori käy ikänsä puolesta jo suurten mullistusten, fyysisten sekä psyykkisten muutosten aikaa. Pietarisen (1999, 56) mukaan erityisesti erilaiseen opettajuustyyliin vaihtuminen opetuksessa on nuorille vaikeinta, lisäksi haasteita lisää opettajien liian vähäinen tiedonvaihto oppilaiden tiedoista ja taidoista sekä muuttuvat opetusjärjestelyt. Dunderfelt (2011, 84) on luokitellut tämän iän nuoruusiän varhaisvaiheeksi, joka on ihmissuhteiden kriisiaikaa. Hän tarkentaa myös, että 12–15 vuoti-

as käy varsinaista biologista murrosikää jolloin protestointi vanhempia ja muita auktoriteetteja vastaan kasvaa ja jolloin luodaan uusia ystävyys-suhteita ikätoverien kanssa.

Siirtymävaihe alakoulusta yläkouluun on aiheena tuttu ja tietopohjaa löytyy jonkin verran, vaikkakin Rasku ja Vaitinen (2009, 28) ovat sitä mieltä, että siirtymistä ei ole ilmiönä tutkittu tarpeeksi. Jarasto ja Sinervo (1999) ovat todenneet, että aikuiset eivät välttämättä edes ymmärrä yläkouluun siirtymisen vaikutuksia ja merkitystä nuoren elämässä. Suomen kunnilla ja kouluilla on erilaisia siirtymävaiheen ja oppilaiden tukemiseen liittyviä toimintamalleja, mutta niitä on suuremmaksi osaksi tarjolla esikoulusta peruskouluun tai peruskoulusta toisen asteen koulutukseen siirtymiseen. Alakoulusta yläkouluun siirtymävaiheesta on tehty joitakin hankkeita sekä opinnäytetöitä ja pro gradu-tasoisia tutkimuksia, joiden tuloksia tuon esille opinnäytetyössäni. (Von Schantz 2012, Kehitysvammaliitto ry ja Suomen vanhempainliitto 2009, Riutta 2010, Pietarinen 1999, Savolainen 2010)

3.1 Nuoren tunteet

Tunteet kuuluvat ihmisen jokapäiväiseen elämään, kaikkeen mitä ihminen tekee. Tunteet ovat ihmisen spontaaneja reaktioita, jotka vaikuttavat mm. mielialaan ja toimintavireyteen. Perustunteita ovat ilo, suru, viha, pelko, rakkaus, inho, hämmästyminen ja häpeä. Kanssakäyminen toisten ihmisten kanssa ei onnistu ilman tunteita. Tunteet näkyvät ihmisissä eleissä, ilmeissä, teoissa ja käyttäytymisessä ja niiden tunnistaminen on haastavaa. Niin sanottujen myönteisten tunteiden (ilo, rakkaus, innostus, hyväksyntä) kohtaaminen auttaa ihmistä toimimaan sujuvasti ja asiallisesti normaalielämässä. Jos kielteisiä tunteita, kuten viha, inho, häpeä, pelko, tuska, epäonnistumisen tunne ja tunne siitä, että on tullut väärin ymmärretyksi, on liiaksi se voi lamaannuttaa ihmisen tai estää toimimisen. Kielteiset tunteet ovat kuitenkin tärkeitä ja ne on hyvä tunnistaa, jotta asioita voi käsitellä ja ohjata toimintaa. Kielteisten tunteiden käsittely ja esilletuonti voi aikaansaada positiivisen muutoksen tai lopputuloksen. Usein nuori tarvitsee tunteiden tunnistamisessa aikuisen apua. Murrosiässä olevan nuoren tunteet ja tuntemukset voivat vaihtua nopeasti. Nuoret reagoivat asioihin eri tavalla ja tunteet voivat olla hyvinkin erilaisia samasta aiheesta. Kaikki tunteet ovat

sallittuja ja nuorille pitää antaa mahdollisuuksia osoittaa tunteensa. Nuorille on tärkeää myös itse tunnistaa tunteet ja antaa niiden tulla esiin. Nuori on herkkä epäonnistumisen ja pettymyksen tunteille. Kielteisten tunteiden, kuten viha ja suru, purkaminen asiallisesti on tärkeää, etteivät ne jää vaikeuttamaan nuoren arkielämää. Tunteiden tehtävä on osoittaa mikä on hyvinvoinnille tärkeää. (Nyyti ry 2015, Mielen-terveystalo 2015.)

3.2 Tuen tarve siirtymävaiheessa

Siirtymävaihe alakoulusta yläkouluun on nuorelle aina jonkinlainen muutos, joillekin nuorille suurempi muutos kuin toisille. Aikuisen tuki on tärkeää tässä muutosvaiheessa. Nuori tarvitsee tukea ja ohjausta sosiaalisten suhteiden muutosten hyväksymiseen, ympäristönvaihtumisen ja oman statuksen muuttumisessa. Jarasto ja Sinervo (1999, 156) erityisesti mainitsevat oppilaan roolin muuttumisesta siirtymävaiheessa: uusi koulu tuo mukanaan oppilaalle itselle erilaisen statuksen aiempaan verrattuna. Alakoulun vanhimman oppilaan rooli vaihtuu yläkoulussa koulun nuorimman oppilaan rooliin. Siirtymävaihe on nuorelle itselle kriisivaihe, koska hänen on irtauduttava lapsuudestaan ja vanhemmistaan ja samalla on luotava oma identiteetti (Laine, Ruis- halme, Salervo, Siven & Välimäki 2004, 296). Suurimman osan selviytyessä koulu- ajasta hyvin, joukossa on aina joitakin joille kriisit ovat ylikuormittavia. Näissä tapauk- sissa asianmukaisen tuen puute voi aiheuttaa ylitsepääsemättömiä kriisejä. Tällöin aikuisen tuki on hyvin tärkeää. (Haasjoki & Ollikainen, 2010, 13.) Aikuisen tehtävä on tarjota nuorelle tätä tukea monipuolisesti. Ellosen (2008, 104–105) mukaan koulun riittävän sosiaalisen tuen puute lisää nuorten masentuneisuutta ja mahdollisesti myös rikekäyttäytymistä erityisesti poikien kohdalla.

3.3 ”Peruskoulun yläasteelle siirtyminen ja siellä opiskelu oppilaiden kokemana”- väitöskirja

Pietarisen (1999) väitöskirja: ”Peruskoulun yläasteelle siirtyminen ja siellä opiskelu oppilaiden kokemana” on ollut lähtökohtana opinnäytetyötä tehdessäni. Väitöskirja on osa Joensuun yliopiston tutkimuskokonaisuutta ”Oppimisympäristön yhteys oppimi- sen laatuun ja sosiaalisten suhteiden rakentumiseen yläasteelle siirtymisen vaihees-

sa” vuosilta 1993–1998. Väitöskirja on keskittynyt siirtymävaiheessa elävän nuoren elämäntilanteen ja koulun oppimisympäristön tarkasteluun. Tutkimus oli kolmivuotinen kattaen siirtymävaiheen ja yläkouluajan. Erityisesti nuoren ääni tahdottiin saada kuuluviin. Miten oppilaat kokevat peruskoulun alakoulusta yläkouluun siirtymisen ja siellä opiskelun? Tutkimusaineistoa kerättiin oppilaiden ainekirjoituksilla ja kouluarvosanoilla. Tutkimus oli kvalitatiivinen ja kvalitatiivista aineistoa kvantifioitiin. (Pietarinen 1999.)

Tutkimuksen perusteella oppilaat kokevat siirtymävaiheen olevan pääsääntöisesti positiivinen, koulumaailmaan kuuluva kehitysjakso. Joillekin oppilaille siirtymä aiheutti haasteita ja vaikeuksia, jotka ilmenivät mm. oppimisvaikeuksina, huonona koulumesteyksenä, poissaoloina ja/tai häiriökäyttäytymisenä. (Pietarinen 1999.) Päädyin oman kehittämistyön tulosten kanssa samoille linjoille Pietarisen väitöskirjan kanssa, mutta olen kuitenkin yrittänyt olla väitöskirjan tulosten suhteen kriittinen, sillä Pietarisen tutkimuksen tiedot ovat 1990-luvulta ja suomalainen koulumaailma on tässä ajassa muuttunut kovasti.

3.4 TIKAPUU-tutkimus

Pietarinen (1999, 70) kirjoitti jo väitöskirjassaan, että oppilaiden koulutuntemuksia ja vaikutuksia kouluelämään pitäisi tulevaisuudessa tutkia lisää, mutta kovin paljoa tutkimuksia ei ole kuluneiden vuosien varrella tehty. Olikin ilahduttavaa löytää käynnissä oleva TIKAPUU-tutkimus. Jyväskylän yliopiston psykologian laitos aloitti syksyllä 2014 laajan TIKAPUU-nimisen tutkimuksen, jossa tutkijat seuraavat siirtymää läpikäyviä nuoria, heidän opettajiaan sekä vanhempia. Hanketta rahoittaa Suomen Akatemia. Tutkimukseen osallistuu noin 55 alakoulun kuudetta luokkaa Jyväskylän ja Jämsän seudulta, eli yhteensä 55 luokanopettajaa, n. 800 oppilasta, oppilaiden vanhemmat. Hankkeen tavoitteena on saada vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Millä tavoin oppimistilanteisiin liittyvät tunteet ja motivaatio ovat yhteydessä nuorten oppimiseen ja hyvinvointiin koulussa?
- Miten oppilaiden oppimisvalmiudet, temperamentti ja sosiaaliset suhteet vaikuttavat heidän oppimiseensa ja hyvinvointiinsa?

- Miten vanhempien tuki auttaa nuorta siirtymään alakoulusta yläkouluun?
- Miten luokkaympäristön kuormitustekijät ovat yhteydessä opettajien työssä jaksamiseen ja oppilaiden oppimiseen?

TIKAPUU-hankkeen on tarkoitus antaa tietoa niistä tekijöistä, jotka tukevat onnistunutta siirtymävaihetta sekä edistävät nuorten hyvinvointia ja koulussa oppimista. (Jyväskylän yliopisto, 2015.) Toivoin saavani myös tästä tutkimuksesta ajankohtaista tietoa. Koska tutkimus päättyy vasta keväällä 2016, varsinaisia julkisia raportteja tai julkaisuja en kuitenkaan ehtinyt syksyksi 2015 saamaan.

3.5 Tukevasti alkuun, vahvasti kasvuun-hanke

Espoossa alkoi vuonna 2009 Tukevasti alkuun, vahvasti kasvuun-hanke, jonka tavoitteena oli alakoulusta yläkouluun siirtymävaiheen kehittäminen ja pilotointi. Hankkeessa oli mukana Espoon, Helsingin ja Vantaan kaupungit. Erityisesti hanke keskittyi ehkäisevän työn ja varhaisen tuen toimintamallien kehittämiseen ja juurruttamiseen eri siirtymävaiheissa. (Von Schantz, 2012.)

Hankkeen tuloksena Espooseen saatiin hyviä siirtymävaiheen toimintamalleja, kuten esimerkiksi Kvartti-malli, jossa yläkouluun siirtymistä pohjustetaan jo viidennellä luokalla ja teemapohjainen kasvatusyhteistyö jatkuu aina kahdeksannelle luokalle asti. Kvartti-toimintamalliin on luotu hankkeen pohjalta käsikirja, jossa on mm. valmiita lomakkeita, vanhempainiltojen pohjia, oppituntisuunnitelmia, ryhmäytämisohjeita ja tapakasvatusmalleja. Monialaisena yhteistyö- ja kasvatuskumppaneina Kvartti-mallissa ovat oppilaat, vanhemmat, luokanopettajat/-valvojat, rehtorit, oppilashuollonjäsenet ja nuorisopalvelut. (Von Schantz, 2012).

3.6 Vuorovaikutuksella tuloksiin-projekti

Suomen vanhempainliitto ja Kehitysvammaliitto käynnistivät vuonna 2006 kolmivuotisen projektin, jonka tavoitteena oli kehittää toimintamalleja ja keinoja kodin ja koulun yhteistyölle ja tukikeinoja yläkouluun siirtymisen vaiheessa. Projektia rahoitti Raha-

automaattiyhdistys ja projekti oli osa oppimisvaikeuksiin liittyvää isompaa hanketta. Projektista syntyi Siirtymä sujumaan alakoulusta yläkouluun- työkirja, joka sisältää ohjeita ja vinkkejä opettajille ja vanhemmille. Teos sisältää kolmen illan toimintamalli, jonka kohderyhmänä ovat 6.-7.luokkalaisten vanhemmat. (Kehitysvammaliitto ry ja Suomen vanhempainliitto 2009.)

3.7 Nuorisotyötä kouluun-kansalaisaloite ja Nuorisotyö koulussa-artikkeli

Suoritin 12 muun opiskelijan kanssa vuonna 2014 Jyväskylässä Humak:n erikoistumisopinnot Yhteisöpedagogiikkaa koulumaailmassa, jonka lopputyönä teimme yhteisen Nuorisotyötä kouluun valtionavustuksella–kansalaisaloitteen ja Nuorisotyö koulussa–artikkelin. Opiskelijaryhmämme tavoitteena oli herättää päättäjiä huomioimaan kaikkien koulujen tarpeen nuorisotyöntekijää kohtaan. Moniammatillinen ryhmä perusti ensimmäisen Facebook koulunuorisotyö-ryhmän, jonka tarkoituksena oli välittää, vaihtaa ja jakaa kokemuksia ja uusimpia tietoja koulunuorisotyöntekijöiden ja aiheesta kiinnostuneiden kesken. (Helminen, Hämäläinen ym. 2014.) Facebook-ryhmä on edelleen käytössä. Viittaan joitakin kertoja opinnäytetyössäni lopputyöhömme. Aihe on sydäntäni lähellä, ja omat kokemukset, huomiot ja havainnot Suomen kuntien ja koulujen eriarvoisesta koulunuorisotyön tilanteesta ovat läsnä. Asia korostuu sillä tiedän, että Kirkkonummella kouluissa tehtävällä nuorisotyöllä ei ole vielä kovin suurta osaa koulun normaaliarjessa.

3.8 Nuorten tukeminen peruskoulun siirtymävaiheissa-hanke

Vuonna 2007 RAY rahoitti Nuorten Akatemian kolmivuotisen hankkeen nimeltä Nuorten tukeminen peruskoulun siirtymävaiheissa–siirtymä alakoulusta yläkouluun. Hankkeessa tarkasteltiin miten tukea siirtymävaiheessa olevaa nuorta, ensin alakoulusta yläkouluun ja sitten peruskoulusta toisen asteen opintoihin. Lopputuotoksena syntyi Tukea seiskoille-materiaali oppilaiden vanhemmille, opettajille ja nuorille. Jatkohanke vuodelta 2010 keskittyi erityisesti siirtymävaiheeseen alakoulusta yläkouluun ja miten yhdistää harrastustoimintaa tukemiseen. (Riutta 2010.) Nuorten Akatemia toteuttaa sektorirajat ylittäviä hankkeita ja yhteistyöprojekteja yhteistyökumppaneidensa kans-

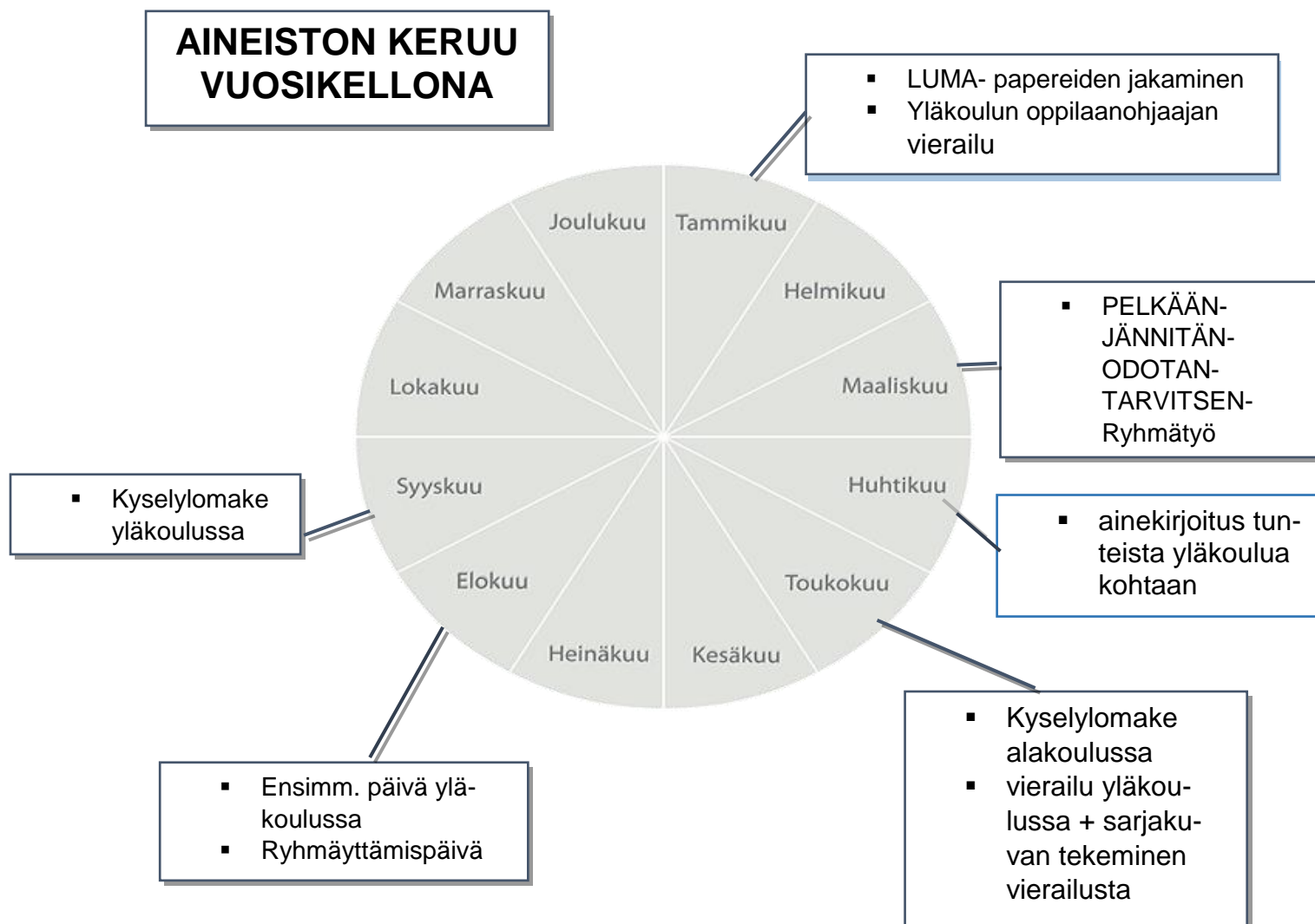
sa. Nuorten Akatemian tarjoaa erityisesti nuorten näkemyksiä ja palveluita yhteistyökumppaneilleen.(Nuorten Akatemia 2015.)

Tukea seiskoille-materiaali sisältää luokanvalvojille mm. tuntisuunnitelmia, luokan sääntöjä jne. Lisäksi Nuorten Akatemia laati hankkeen tukemana myös toimenpideehdotuksen rehtoreille, jonka tarkoituksena on auttaa koulun käytänteiden kehittämisessä ja 7.luokkalaisten tukemisessa (ks. liitteet 3. ja 4.).

4 LAADULLISEN AINEISTON KERUU JA ANALYSOINTI

Laadullinen tutkimus on perusteltu silloin, kun halutaan saada ilmiöstä syvällisempi näkemys ja/tai aiempaa parempi kuvaus. Laadullisen tutkimuksen tunnusmerkkeihin kuuluu myös aineiston keräämisen, analyysin ja tulkinnan joustavuus. Ilmiö halutaan saada sanalliseksi kuvaukseksi. (Kananen 2010, 41–43.) Tahdon tällä opinnäytetyöllä saada parempaa ja tarkempaa käsitystä siitä, miten Kantvikin koulun kuudennen luokan oppilaat kokevat siirtyessään yläkoulun puolelle Kirkkoharjuun. Toivon antavani molempien koulujen ammatti–ihmisille lisätietoa siitä millaisten tunteiden keskelä siirtymävaihetta käyvät oppilaat ovat.

Kanasen (2014, 20) mukaan laadullinen tutkimus tuottaa tietoa ymmärryksen tueksi. Laadullisessa tutkimustavassa yritetään esimerkiksi sanojen, tekstien ja kuvien avulla saada esille tuotua ilmiöiden tai asioiden ymmärrystä (Kananen 2014, 19–20). Olenkin ottanut kaikki nämä edellä mainitut keinot käyttöön omassa opinnäytetyössäni. Teimme kuudennen luokan oppilaiden kanssa keväällä 2015 ryhmätyön sanojen avulla, lisäksi he kirjoittivat aineen aiheesta yläkouluun siirtyminen ja tekivät sarjakuvan yläkouluun tutustumispäivästä. Oppilaat täyttivät internetissä kyselylomakkeet sekä loppukeväästä että alkusyksystä 2015 (ks. kuvio 1).

Kuvio 1. Aineiston keruu kevät 2015-syyskuu 2016

Käytän opinnäytetyöni aineiston keräämisessä etnografista otetta. Etnografisessa tutkimustavassa voidaan tehdä havainnointia, dokumentointia ja haastatteluita sekä kyselyitä mahdollisesti ottaen käyttöön myös määrällisen tutkimuksen menetelmiä. Tutkimusaineisto on tuotettu mahdollisimman monipuolisilla menetelmin. Etnografisessa tutkimusmuodossa ainoana edellytyksenä on, että tutkija on ilmiön sisällä, eli elää tutkimusryhmän kanssa (Kananen 2014, 22–23; Lappalainen 2007, 128). Koska olin itse luokanopettajana luokassa jota seurasin, äsken mainitsemani edellytys toteutuu. Etnografinen tutkimus on tunnettu menetelmien monimuotoisuudesta, ja kuten edellisessä kappaleessa mainitsin, koen että käytin tutkimuksessani monenlaisia aineistonkeruutapoja.

Tarkoitukseni on ollut mahdollisimman monella tavalla ottaa esille oppilaiden tunteet, jotta myös kaikkien tunteet tulisivat esille. Etnografinen tutkimusote on eettinen tapahtuma ja Lappalaisen (2007, 10, 113) mukaan tutkijan ruumiillinen ja emotionaalinen läsnäolo tekevät tutkimuksesta ja analyysistä erityislaatuista. Eskola ja Suoranta (2003, 106) mainitsevat myös, että tutkijan aktiivisuus on etnografisessa otteessa välttämätöntä. Metsämuuronen (2003, 174) kritisoi etnografista otetta erityisesti tutkijan subjektiivisuuden takia. Olen tiedostanut tämän asian, ja olen useasti opinnäytetyötä tehdessäni miettinyt keinoja, miten saisin etäisyyttä opinnäytetyöhöni aineiston keruun ja analysoinnin suhteen. Toisaalta tiedostin myös sen, että tein opinnäytetyötä nimenomaan humanistisiin opintoihin, jolloin inhimillinen ja ihmisläheinen ote saa mielestäni näkyä.

Etnografinen tutkimusote pitää huolen, että analysoitava aines on tutkimukseen osallistuvien kohteiden omaa tietoa eikä aineiston kerääjän. Lahelma ja Gordon (2007, 12) erottelevat etnografisesta tutkimustavasta vielä omaksi tutkimusotteeksi kouluetnografian. Lappalaisen ym. (2007, 12) mukaan *educational ethnography*, suomeksi käännettynä kouluetnografia, on etnografinen tutkimus, joka tehdään koulumaailmassa osallistuvalla havainnoinnilla. Opinnäytetyöni kattaa kouluetnografisen tutkimustavan näillä kriteereillä. Kouluetnografia on Pajun (2011, 31) sanoin: "...jotain hieman enemmän kuin osallistuva havainnointi". Osallistuva havainnointi on havainnointia, jossa tutkija toimii aktiivisesti sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tutkimuksessaan (Tuomi & Sarajärvi 2013, 82). Rantala (2007, 126–127, 135) on nimennyt oman kouluun ja tunteisiin liittyvän väitöskirjatutkimuksensa kokemuksen etnografiaksi. Rantala lisää myös, että kokemuksen etnografian tehtävä on kuvata, ymmärtää ja selittää kokemuksia.

4.1. Havainnointi

Havainnointi on yksi vanhimmista tieteellisen tutkimuksen keinoista, ja yksi käytetyimmistä laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmistä. Havainnoinnilla saadaan monipuolista tietoa. Tutkijan tarkoituksena on olla jäsenenä havainnoitavassa yhteisössä. Havainnoinnin alussa tutkija pyrkii pääsemään sisään yhteisöön, jotta

kykenee osallistumaan yhteisön toimintaan. (Kananen 2014, 65–66.) Sisäänpääsyongelmia ei minulla luokanopettajana ollut, mutta olinko liian läheinen oppilaille?

Kirjoitin kenttämuistiinpanoja tammikuusta 2015 syyskuuhun 2015 asti. Kirjasin ylös tilanteita, tapahtumia ja oppilaiden kommentteja. Kirjoitin muistiinpanovihkoon käsin oppilaiden kommentteja ja kysymyksiä sanasta sanaan, tapahtumien ja tilanteiden kulkua sekä omia mielipiteitäni ja ajatuksiani tilanteissa. Pohjana käytin Kananen (2014, 69) kenttämuistiinpanojen kirjaamisohjeita: havainnot mahdollisimman pian ylös, jotta eivät unohdu ja tarvittaessa voi käyttää myös koodeja ja lyhenteitä. Haasteena minulle tulikin kiireessä kirjoitettujen muistiinpanojen lukeminen, kun en meinannut saada omasta käsialastani selvää. Joskus kirjoitin muistiinpanoja vihkooni samalla kun puhuin ja opetin oppilaille jotain, kirjoitin kävellessäni jolloin tekstistä tuli usein epäselvää ja joistain tilanteista käyttämäni lyhenteet olivat jälkikäteen huvittavia. Oppilailleni kerroin jo aikaisessa vaiheessa, että teen opinnäytetyötäni tästä aiheesta, joten heillä oli tieto siitä, että keräsin aineistoa. Havainnointi lisättynä muihin aineistonkeruumenetelmiin tuottaa usein hyvää aineistoa (Tuomi & Sarajärvi 2013, 81). Kenttämuistiinpanoja kirjoitin alakoulun puolella ja kävin elokuussa 2015 yläkoulun ensimmäisenä koulupäivänä niin sanotusti ”fiilistelemässä” oppilaiden kanssa. Lisäksi pääsin yhden luokan ryhmäytymispäivään mukaan jolloin seurasin täysin sivullisena ryhmää. Nämä päivät esittelen opinnäytetyössäni luvussa 5.6.

4.2 Kyselyt

Hyvän aineiston saamiseksi halusin tehdä myös kyselylomakkeen. Useamman menetelmän yhdistäminen on keino lisätä aineiston luotettavuutta ja saada moninäkökulmainen ote tuloksiin. Menetelmää kutsutaan aineisto-triangulaatioksi (Kananen 2010, 72). Tein kyselylomakkeet Surveymonkey.fi-ohjelmalla. Ohjelma oli minulle tuttu, ja sitä on hyvin helppo käyttää. Tein ohjelmaan monivalinta- ja avoimia kysymyksiä. Avointen kysymysten analysointi on aikaa vievää, siksi otin kyselyyn vain muutaman täydentävän avoimen kysymyksen. Surveymonkey-ohjelma muodostaa vastausten perusteella graafiset taulukot, joita on helppo lukea ja analysoida. Päätin laittaa lomakkeeseen vain muutamia kysymyksiä, maksimissaan noin 10 kysymystä, jotta kyselylomake on oppilaille mahdollisimman helppo ja nopeasti tehtävä. Kohde-

ryhmän ikäinen tyttärenti testasi kyselylomakkeen ja totesimme yhdessä sen toimivaksi ja helposti ymmärrettäväksi. Kyselylomakkeeseen vastasi kaikki 21 oppilasta.

Keväällä tehdyssä kyselyssä oppilaat vastasivat viihtymiseen ja tunteisiin liittyviin kysymyksiin. Viihdytkö koulussa? Mitkä tunteista kuvaavat parhaiten omia tunteitasi yläkouluun siirtymisessä? Oppilaat vastasivat myös monivalintakysymyksiin, jotka koskivat kenen puoleen he kääntyvät kysymystensä ja huoliensa kanssa alakoulussa sekä mitkä asiat voisivat heidän mielestä helpottaa yläkouluun siirtymisessä (ks. liite 1).

Syyskuussa 2015, kun opinnäytetyöni kohdeoppilaat olivat olleet yläkoulussa kuu-kauden verran, kävin lisäaineiston saamiseksi vierailemassa yläkoululla ja pyysimme oppilaanohjaajien kanssa kaikki 21 kehittämistyöhöni osallistuvat oppilaat tietokone-luokkaan. He vastasivat vielä yhteen Surveymonkey-ohjelmalla tekemääni nettiky-selyyn (ks. liite 2). Tämän toisen kyselyn kysymykset tein pitkälti ensimmäisen kyse-lym mukaisesti, tällä kertaa koskien yläkoulua. 19 oppilasta teki kyselyn koulussa, kaksi oli tuona päivänä poissa. Lähetin poissaolleiden oppilaiden vanhemmille pyyn-nön, jos nuoret voisivat vastata kysymyksiin kotoa käsin. Nämä vanhemmat olivat hyvin avuliaita ja poissaolleet nuoret saivat kyselyn hoidettua sitä kautta. Esittelen luvussa 5 tarkemmin syksyn kyselylomaketta.

4.3 Teksti- ja kuva-aineiston kerääminen ja analysointi

Tekstiaineistoa keräsin oppilailta kirjoitelmien muodossa. Jokainen sai kotitehtäväksi keväällä kirjoittaa aineen tunteista yläkoulua kohtaan. Annoin jokaiselle irtopaperin ja he saivat kirjoittaa sen joko nimellä tai anonyymisti. Kolme oppilasta kirjoitti anonyy-misti. Tosin siinä vaiheessa lukuvuotta tunnistin jo jokaisen käsialan ilman nimeäkin. Mikä onkin eettinen ristiriita: annoin oppilaille mahdollisuuden anonyymiin vastauk-seen, mutta tunnistin kuitenkin vastaajan käsialan perusteella. Muutamalta oppilaalta sain penätä kirjoitusta useampaan kertaan, ja yhdelle palautin melkein tyhjän paperin täydennystä varten. Hänellä ei omien sanojensa mukaan ollut tunteita eikä mielipitei-tä yläkoulua tai sinne siirtymistä kohtaan. Annoin heille täysin vapaat kädet kirjoituk-

sen suhteen eikä tarvinnut kirjoittaa kirjakieltä, ainoana vaatimuksena oli, että tekstiä tulee ainakin sivun verran. Pysin analysoimaan kaikkea keräämääni aineistoa mahdollisimman selkeään ja helposti ymmärrettävään muotoon. Erityisesti oppilaiden kirjoitustehtävän kohdalla oli tehtävä tarkka rajaus, siitä mikä on olennaista opinnäytetyölleni ja mikä ei. Moni oppilas kirjoitti hienoja ja muuten kiinnostavia asioita omasta elämästään, haaveista, haluista, tunteista ja tavoitteista, mutta joista ei ollut minulle hyötyä tähän opinnäytetyöhöni. Tuomi ja Sarajärvi (2014, 92) painottavatkin aineiston rajauksen ja työn kannalta tärkeän materiaalin esille tuomisen ohjeita. Alleviivasin oppilaiden kirjoituksista vain ne opinnäytetyöni kannalta olennaiset asiat ja näitä lauseita nostan esille myöhemmin. Kirjoitettua aineistoa voi analysoida sisällönanalyysillä. Tuomi ja Sarajärvi (2014, 103–104) kritisoivat sisällönanalyysiä tulosten pinta-raapaisuksi ja heidän mukaan aineistoa ei näin tuoteta kuin esitysmuotoon. Luotettavuutta olen kuitenkin vahvistanut aineisto- ja menetelmätriangulaation avulla (ks. luku 4.2) Aineistoa keräsin erilaisista pohjista ja työssäni käytin laadullisia ja määrällisiä menetelmiä.

Ryhmätyön avulla tarkoituksena oli nostaa pienissä ryhmissä (3–4 hlöä) asioita, joita he yläkouluajalta odottavat, pelkäävät, tarvitsevat ja jännittävät. Ryhmät saivat puhua aiheesta 10 minuuttia, ja jokainen ryhmä kirjoitti asioita pienille lapuille mitkä koskettivat noita neljää aihealuetta. Lopulta laput kiinnitettiin edellä mainittujen teemojen mukaan seinälle kiinnitetyille kartongille, johon olin tehnyt ihmishahmon ja teema luki hahmon rinnassa (ks. kuva 1). Jokaisessa ryhmässä keskustelu oli vilkasta ja kaikki keskustelivat aiheesta. En halunnut tässä ryhmätyössä osallistua itse lainkaan ryhmien keskusteluun, vaan oppilaat tekivät täysin itsenäisesti. Ryhmätyö oli oikein onnistunut, ja voin nyt kokemuksesta suositella tällaista tai vastaavanlaista työtä viritämään ajatuksia yläkouluun siirtymisestä. Ryhmätyön tulokset esittelen luvussa 5.6..

Olen opiskellut sarjakuvien käyttämistä opetuksessa ja olin jo muutama vuosi aiemmin opettanut oppilailleni sarjakuvien tekemistä. Integroin silloin tällöin sarjakuvia muiden oppiaineiden aihealueisiin. Keväällä, käytyämme yläkoulussa vierailulla, jokainen oppilas sai läksyksi tehdä sarjakuvan vierailupäivästä. Ennakko-oletukseni oli, että sarjakuvista tulee hienoa materiaalia opinnäytetyöhöni, liittyen päivän aikana kohtaamiin tunteisiin. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan melkein jokaisen oppilaan te-

kemä sarjakuva oli samanlainen: aamulla pyöräilimme yläkouluun, kiersimme koulua, söimme ja pyöräilimme takaisin. Joku oppilas oli lisännyt sadetta pyöräilykohtauksiin. Minun olisi pitänyt ohjeistaa heitä enemmän asiaan, ja painottaa tunnepuolta. Tästä syystä sarjakuvat eivät ole analysoitavana lainkaan.

Laadullisten menetelmien pohjalta saatuja tietoja voi muuttaa numeeriseen, määrälliseen esittämismuotoon. Graafisen esitystavan eli kuvion avulla pystyy lukijalle antamaan selkeän, visuaalisen kokonaiskuvan tuloksista (Valli 2015, 226, 230). Käyttämäni Surveymonkey-ohjelma luo vastauksista graafiset taulukot, joita olen muutamia lisännyt opinnäytetyöhöni selventääkseni ja helpottaakseni lukemista ja lisäämään ymmärrystä. Kananen (2010, 133–134) onkin sitä mieltä, että usein opinnäytetöissä on hyvä olla yhdistettynä sekä laadullista pohjaa että määrällistä lisätietoa.

Minulla oli jo kohtalaisen laaja ennakkokäsitys oppilaiden tunteista yläkoulua kohtaan. Olinhan kuunnellut heidän huolia, murheita ja ilonaiheita aiheesta jo vuoden verran, lisäksi olen myös kotona käynyt samoja aiheita läpi oman saman ikäisen tyttärentäni kanssa. Yritin kuitenkin analysoida aineistopohjaisesti oppilaiden tunteita ja nostamaan tätä kautta esille tulevia teemoja. Eskolan ja Suorannan (2003, 145) mukaan voin kuitenkin pitää aineistoa oman teoreettisen ajattelun apuvälineenä. Tunnen kohderyhmän jokaisen jäsenen hyvin (ja tunnistan käsialan). Tästä syystä halusin tehdä myös anonyymin kyselylomakkeen: toisaalta minimoiden omat tulkintavirheet ja antaakseni oppilaille mahdollisuuden vastata rehellisen anonyymisti. Rantala (2007, 135–136) toteaaakin samasta aiheesta, että ”puhtaan” tunteen/kokemuksen esilletuominen on mahdotonta tutkijan näkökulmasta ja tulkintaan liittyy aina tutkijan oma tulkinta, näkökulma ja persoona. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi yhdistelee käsitteitä ja auttaa saamaan empiirisestä aineistosta suuremman ja yhtenäisen näkemyksen erilaisista empiirisistä aineistoista (Tuomi & Sarajärvi 2014, 112).

5. SIIRTYMÄVAIHE NUOREN NÄKÖKULMASTA

Kuten jo aiemmin kuvasin, pyrin saamaan aineistoa mahdollisimman monella tavalla (ks. kuvio 1) mm. luotettavuuden ja kattavan aineiston saamiseksi. Mielestäni aineistoa kertyi tarpeeksi opinnäytetyötäni varten. Luotettavuuteen palaan johtopäätöksis-

sä, luvussa seitsemän. Tässä luvussa kuvaan tarkemmin aineiston keruuta siirtymävaiheen ajalta ja aineistosta noussutta tietoa.

5.1 LUMA-papereiden jakaminen, 8.tammikuuta

Kirkkoharjun koulussa on matemaattis-luonnontiedepainotteinen luokka (luma-luokka), jonka tarkoituksena on tukea matematiikasta ja luonnontieteistä kiinnostuneiden oppilaiden opiskelua ja vahvistaa näiden aineiden tietoja ja taitoja. Hakemusten jakaminen tammikuun 8.päivä 2015 oppilailteni oli ensimmäinen konkreettinen asia mikä kuudennella luokalla koski yläkoulua. Olin varannut tunnin alussa reilusti aikaa keskustelulle yläkoulu-asioista, mutta ennakko-oletuksistani eroten oppilailta ei juurikaan tullut kyselyitä. Yksi oppilas kysyi, että saako kaveria toivoa samalle luokalle yläkouluun. Luokaltamme haki LUMA-luokalle neljä oppilasta ja yksi pääsi luokalle. Muutama päivä LUMA-papereiden jaon jälkeen uskonnon tunnilla, kesken täysin muun aiheen, yksi oppilaistani kysyi yhtäkkiä: ”Onko seiskalla silleen, että meillä on aina eri luokkatila?” Vastasin kysymykseen, jonka jälkeen sitten sain muutamia muitakin lisäkysymyksiä koskien mm. koska he näkevät luokanvalvojan ja millaiset luokkatilat. Olisiko ollut niin, että muutama päivä aikaisemmin jakamani LUMA-luokan hakupaperit herätti ajatukset tulevaan yläkouluun.

5.2 Oppilaanohjaajan vierailu, 21. tammikuuta

Yläkoulun oppilaanohjaaja tuli vierailemaan luokkaamme. Hän aloitti tunnin mukavasti aktivoimalla oppilaita kysymyksillä:

”Kuinka moni on käynyt yläkoulussa?” (yhdeksän oppilasta oli käynyt)

”Kuinka monella on isosisar yläkoulussa?” (kuudella oppilaalla)

”Mitä isosisarukset ovat kertoneet yläkoulusta?” (”sinne ei eksy”, ”oppilaat käy cittarissa ja mäkissä”, ”opettajista”)

Oppilaanohjaaja näytti luokalle Powerpoint-esityksen (ks. liite 1.) jonka edetessä hän kertoi lisää yläkoulusta. Kun ohjaaja kysyi kuinka montaa jännittää yläkouluun meno, yksikään käsi ei noussut. Oletan, että he eivät kehdanneet tai halunneet luokkatove-

reiden tai tuntemattoman ihmisen edessä tunnustaa jännittävänsä vaikkakin myöhemmin esille tulevan kyselylomakkeen vastausten perusteella jännitystä nimenomaan oli tuohon aikaan.

Uusista oppiaineista puhuttaessa, muutama oppilas kysyi paljon aiheisällöistä ja millaisia oppiaineita ne ovat, erityisesti kotitalous kiinnosti oppilaita. Oppilaanohjaajalla oli mielestäni miellyttävän rauhallinen tyyli puhua ja hän muisti kysyä monesti oppilailta, onko heillä jotain kysyttävää. Tulevaan jaksojärjestelmään siirtyminen herätti myös kysymyksiä. ”Mitä tarkoittaa jaksojärjestelmä?” ”Onko meillä koeviikkoja?” ”Pitääkö läksyt tehdä aina samana päivänä?”

Oppilaanohjaajalle esitettiin paljon kysymyksiä yläkoulun käytännön asioista. Muun muassa: ”Pitääks kaikki kirjat aina kantaa laukussa, ku ei oo omia pulpetteja?”, ”Onko saksaa ja ranskaa pakko ottaa?” ”Onko ruotsi vaikeeta?”. Oppilaanohjaaja vastasi oppilaiden kaikkiin kysymyksiin selventävästi. Olen sitä mieltä, että oppilaanohjaajan vierailu alakoulussa on erityisen tärkeää niille kuudesluokkalaisille, jotka siirtyvät alakoulusta yläkouluun, joka ei ole yhdyskoulu. Oppilaiden pitää saada esittää kysymyksiä yläkoulusta henkilölle, jolle koulu on tuttu. Näin he saavat pientä esimakua tulevasta. Yksi oppilas kirjoitti jälkeensä näin:

”Sillon kun opo tuli hän näytti yläkoulun lukujärjestyksen. se näytti aika karmalalta, mutta uskon kyllä että opin muutokset nopeasti.”

5.3 Ryhmätyö, 24. maaliskuuta.

Jaoin oppilaat kuuteen 3-4 hengen ryhmään ja olin kiinnittänyt taululle neljä ihmishahmoa joilla jokaisella luki rinnassa yksi teema. Teemat olivat: TARVITSEN, ODOTAN, JÄNNITÄN ja PELKÄÄN. Oppilaat saivat ryhmässä miettiä, mitä asioita he tarvitsevat, odottavat, jännittävät ja pelkäävät yläkoululta. Mietteet kirjoitettiin irtolapuille ja laput kiinnitettiin hahmojen ympärille (ks. kuva 3).

Kuva 3. Ryhmätyö

TARVITSEN:

Esille nousi kaverit/luokkatoverien tarve. Viidessä lapussa luki kaverin tai ystävän tarve. Kaksi ryhmää halusivat jumppapallot yläkouluun: meillä luokassa oli käytössä halutessa jumppapallot tuolien sijasta. Muita perustarpeita nousi: ruokaa, tietoa, vanhempia ja myös hauskoja kokemuksia ja kärsivällisyyttä tarvittiin. Lappuja tähän hahmoon tuli yhteensä 18 (ks. kuva 4).

JÄNNITÄN:

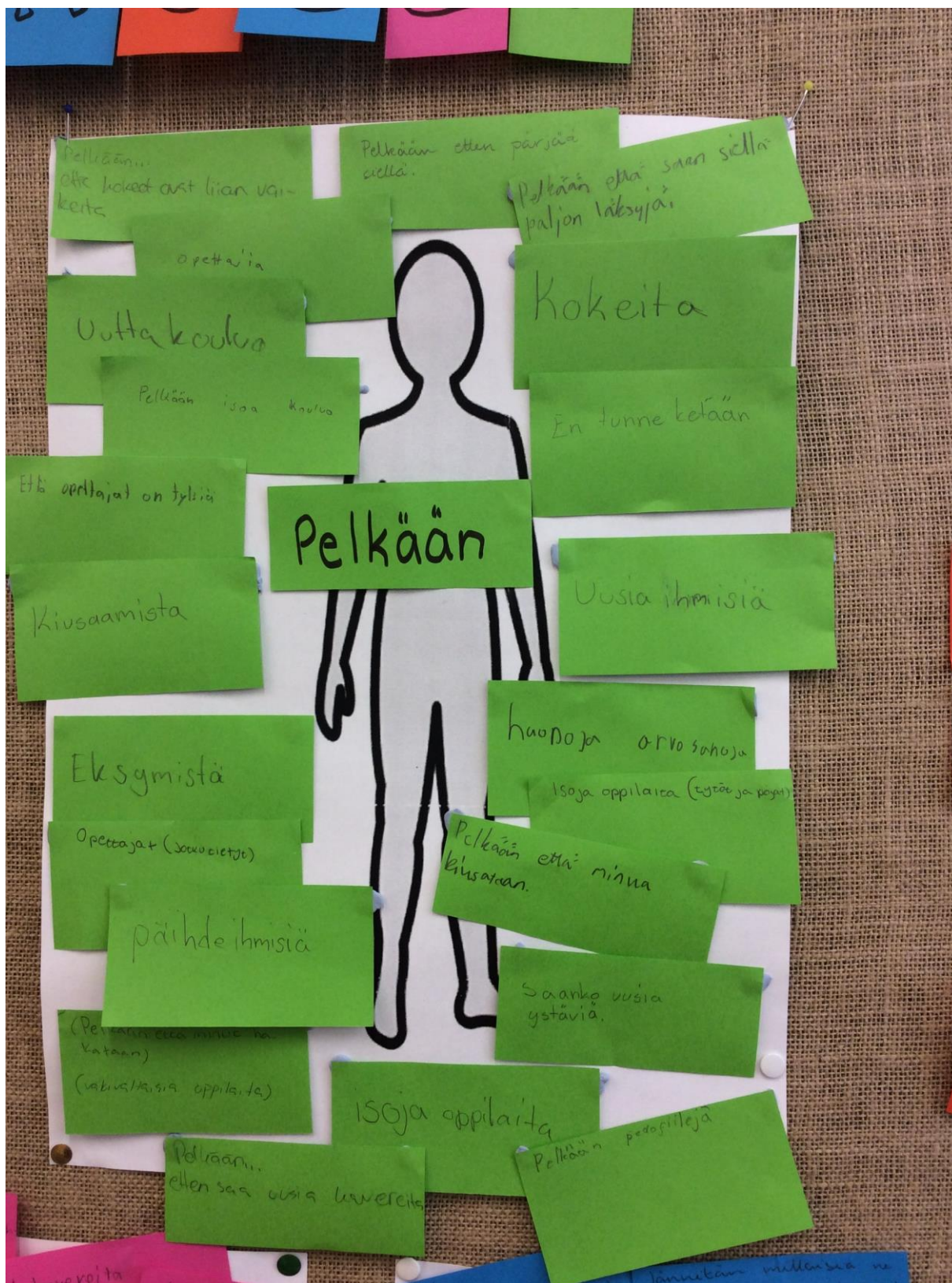
Uusien ihmisten tapaaminen jännitti: opettajat, uudet luokkatoverit ja muut ihmiset, kuten vanhemmat oppilaat olivat jännityksen aiheina. Peräti kymmenessä lapussa luki jännittäminen muita ihmisiä kohtaan. Muita asioita, mitä oppilaat jännittivät, olivat lähinnä käytännön asioihin liittyviä kuten kokeet, lukujärjestyksen oppiminen, jälki-istuntojen saaminen ja yleisesti millaista yläkoulussa on. Lappuja tuli yhteensä 17, eli vähiten (ks. kuva 5).

PELKÄÄN:

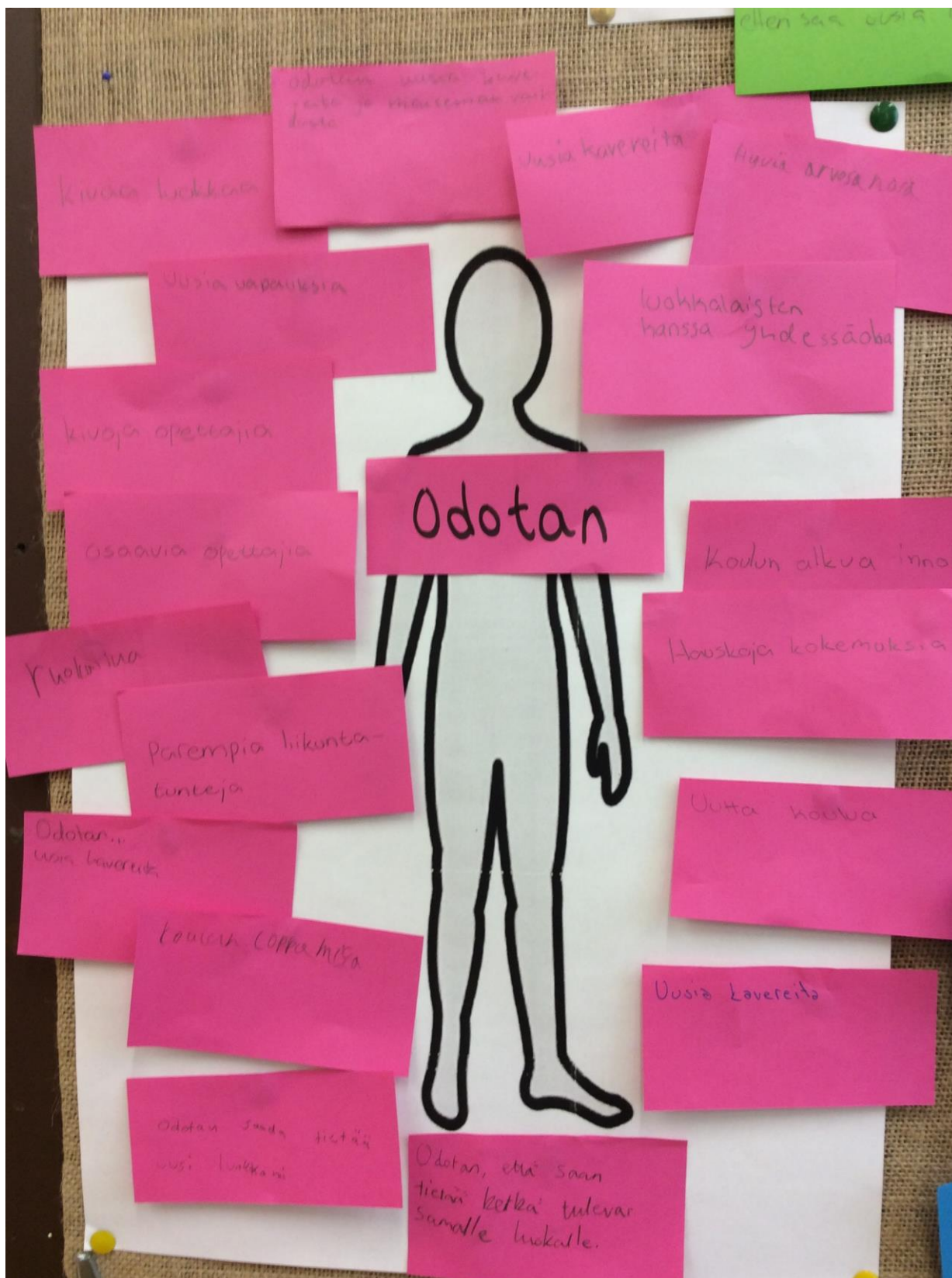
Tähän hahmoon tuli eniten lappuja, 22 lappua yhteensä. Uusia opettajia pelättiin kolmessa lapussa, ja jälleen nousee esille oppilaiden sosiaaliset suhteet ja niihin kohdistuva pelko, eli seitsemässä lapussa luki pelko uusia oppilaita tai ystävyyssuhteiden luomiseen liittyviin asioihin. Kolmen ryhmän pelko kohdistui kiusaamiseen. Ensimmäisen kerran kukaan luokasta ilmaisi huolensa kiusaamista kohtaan ja itseasiassa myös viimeisen kerran. Missään vaiheessa tämän jälkeen ei asia tullut esille. Pelkoa herätti myös samanlaiset asiat, kuin mitä he jännittivät, eli arvosanat, kokeiden vaikeutuminen ja läksyjen lisääntyminen. Kolmessa ryhmässä mainittiin lisäksi pelko isoa koulua ja siellä eksymistä kohtaan (ks. kuva 6).

ODOTAN:

Mitä oppilaat odottivat yläkoululta? Vahvasti odotettiin mukavaa luokkaa ja uusia kavereita. 18:ta lapusta peräti kahdeksassa odotukset kohdistuivat uusiin kivoihin luokkakavereihin ja he odottivat tietoa luokkajaoista. Odotuksia kohdistui myös alakoulun loppumiseen ja yläkoulun alkamiseen, yläkoulussa kivoihin ja osaaviin opettajiin sekä parempiin liikuntatunteihin. Uusia vapauksia, hyviä arvosanoja ja hauskoja kokemuksia odotettiin myös saatavaksi yläkoulussa. (ks. kuva 7)

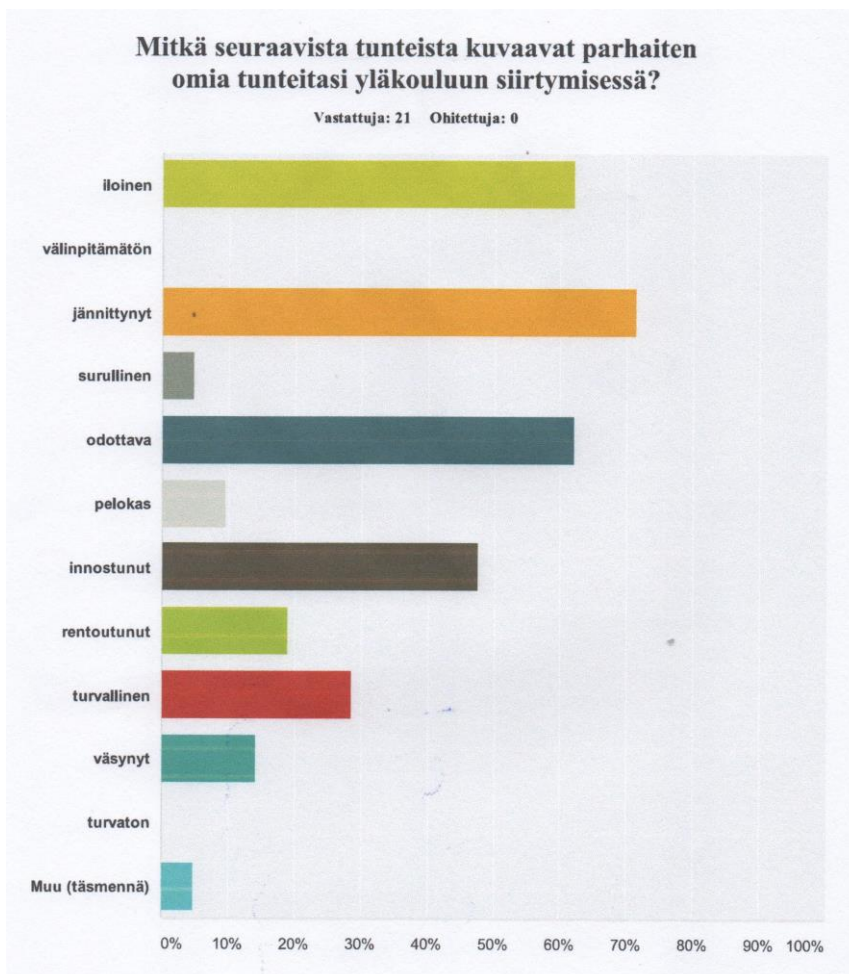
Kuva 6. Pelkään-hahmo

Kuva 7. Odotan-hahmo

5.4 Kyselylomake, 4.toukokuuta

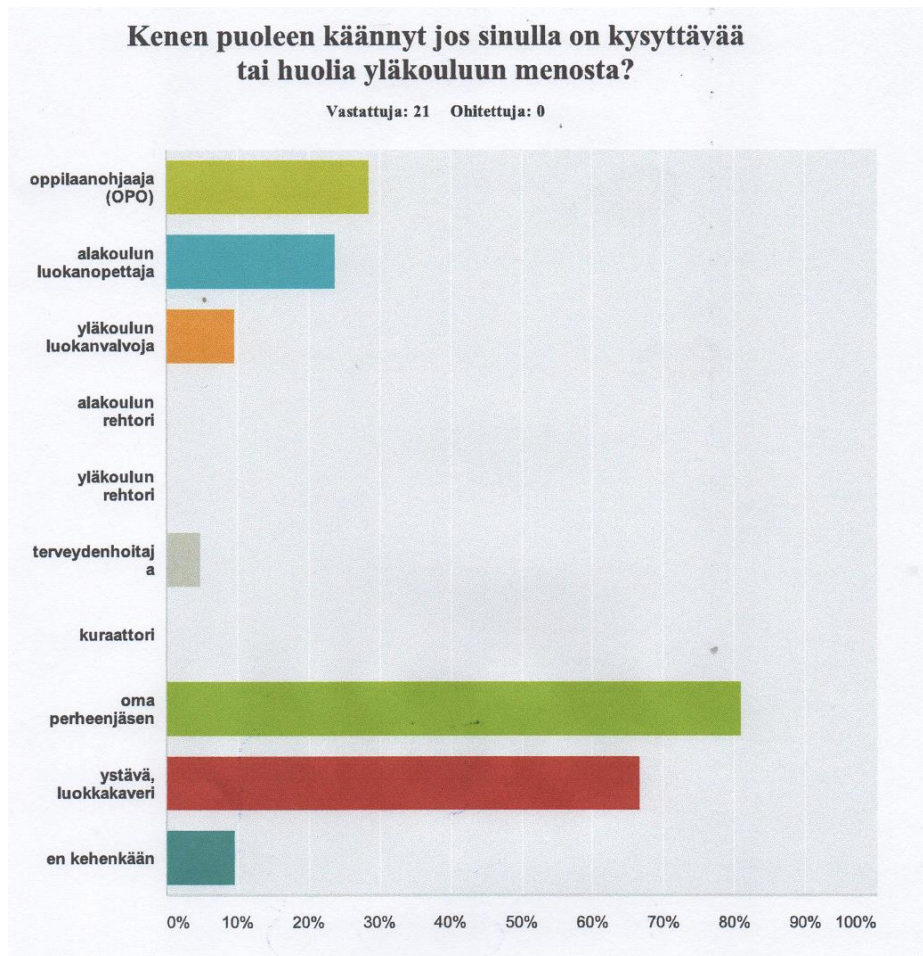
Jokainen oppilas vastasi koulupäivän aikana itsenäisesti kyselyyn (ks. liite 1). Kyselyssä kysyttiin mm. koulussa viihtymistä. 21 oppilasta vastasi kyselyyn ja neljä heistä kertoi viihtyvänsä koulussa silloin tällöin, 10 viihtyy useimmiten ja seitsemän oppilasta vastasi viihtyvänsä koulussa aina (ks. kuvio 4).

Kuvio 2. Tunteet yläkouluun siirtymisestä.

Kyselylomakkeessa kysyttiin oppilaiden tunteita yläkouluun siirtymisessä (ks. kuvio 2.). Vastauksista nousi esille kolme vahvinta tunnetta: jännittynyt (72 % vastanneista), iloinen ja odottava (molemmat 62% vastanneista). Myös innostunut (48 % vastanneista) nousi vastauksista vahvasti esille. Kukaan vastanneista ei kokenut välinpi-

tämättömyyden tai turvattomuuden tunnetta omakseen. Aikalailta kuitenkin kaiken kattavia tunteita tuli vastauksista esille.

Kuvio 3. Kyselylomake: Kenen puoleen käännyt alakoulussa?

Vastausten perusteella nuori turvautuu alakoulussa eniten omaan perheenjäseneensä. Jarasto ja Sinervo huomauttavatkin, että vaikka murrosikäinen lapsi alkaa irtautumaan vanhemmistaan ja hakeutumaan entistä enemmän ikätovereidensa joukkoon, silti oma perhe ja omat vanhemmat ovat edelleen tärkeät tuen ja turvan antajat (Jarasto & Sinervo 1998, 50). Perhe on nuorelle kehityksen tärkein tukipilari. Jorosen (2006, 55) mukaan tutkimukset ovat osoittaneet, että vaikka nuoret kritisoiivat vanhempiaan ja harjoittavat itsenäisyyttä ja hakeutuvat ikäiseensä seuraan, silti he haluavat pitää suhteet perheeseen läheisinä.

5.5 Ensimmäinen koulupäivä yläkoulussa, 13.syyskuuta

Kirkkoharjun koulu järjesti aloittaville seitsemäsluokkalaisille aloitustapaamisen liikuntasalissa klo 9 aamulla. Menin paikalle heti aamusta ja ennen kuin koulun virallinen tilaisuus alkoi, viereeni tuli viisi alakoulusta tuttua, rinnakkaisluokalla ollutta oppilasta ja he totesivat: ”Onpa kivaa, kun tääl on joku tuttu ope. Jännittää niin hirveesti.”

Kiertelin oppilaiden keskuudessa ja kyselin kesäkuulumisia vanhoilta oppilailtani. Pääasiassa entiset oppilaani olivat kuin eivät olisi tunteneet minua. Muutama oppilas jopa käänsi päänsä toiseen suuntaan, jotta en saisi katsekontaktia ja en tulisi juttelemaan heille. Nämä reagoinnit tuntuivat ensin ikävältä ja ihmettelin miksi he niin toimivat. Viikkoa myöhemmin keskustellessani erään entisen oppilaani vanhemman kanssa asiasta, hän oli sitä mieltä, että oppilaat reagoivat näin, koska olin heille liian läheinen. Sehän olisi ollut sama jos äiti olisi ollut siellä vilkuttelemassa heille, liian noloa.

5.6 Ryhmäyttämispäivä, 20. elokuuta

Ryhmäturvallisuuden muodostaminen on tärkeä ryhmän ohjaajan tehtävä. Jokaisella nuorella on oikeus kuulua ryhmään ja tuntea itsensä tervetulleeksi ja ryhmään kuuluvaksi. Ritokoski (2010, 75–76) muistuttaakin ryhmäturvallisuuden tärkeydestä ja miten turvallisuutta muodostetaan ja kehitetään mm. ryhmäyttämisen avulla.

Kirkkoharjun koulu järjesti kahden ensimmäisen kouluviikon alussa syksyllä 2015 ryhmäyttämispäiviä kaikille uusille seiskoille ja luokanopettajalle. Pääsin mukaan seuraamaan yhtä ryhmäyttämistuokiota, jossa oli mukana seitsemän entistä oppilastani. Ryhmäyttämistunnit oli järjestetty Gesterbyn nuorisotalolla yhteistyössä kunnan nuorisotyöntekijöiden kanssa. Luokka tuli nuorisotalolle yhdessä luokanvalvojansa kanssa. Nuorisotyöntekijöitä oli kolme ja he vuorotellen pitivät luokalle ryhmätyöskentelytehtäviä. Tehtävät onnistuivat mielestäni kaikilla hyvin ja kaikki osallistuivat tehtäviin kohtalaisesti, jotkut tosin hieman vastahakoisesti. Ujostelua oli myös nähtävissä joillakin oppilailla. Ujostelivatko he uutta ryhmäänsä, tunteimatonta toimintaympäris-

töä, tuntemattomia nuorisotyöntekijöitä vai minua havainnoitsijana, sitä en saanut selville.

Nuorisotyöntekijät olivat monille oppilaille tuntemattomia, ja tästä syystä mietinkin olisiko ryhmäyttämistuokioissa parempi, jos nuorisotyöntekijät olisivatkin kaikille tuttuja, ehkäpä koulumaailmassa vakituisesti työskenteleviä ihmisiä. Pohjolan (2010) mukaan opettajat ovat olleet sitä mieltä, että heidän ammattitaitonsa ja koulutuksensa eivät enää tänä päivänä riitä nuorten kohtaamiseen ja ohjaamiseen, ja opettajat ovat toivoneet kouluihin lisää kokopäiväistä nuorisotyötä. Myös Stenberg (2011, 59–62) toteaa, että nykyinen opettajankoulutus ei anna opettajille riittävästi ryhmäyttämisen- ja ryhmänohjaustaitoja. Humakin opiskelijoiden vuonna 2014 (Helminen, Hämäläinen ym. 2014) tekemän lopputyön perusteella kouluilla on tarvetta lisäkäsille. Myös Kirkkonummelaisen koulun henkilökuntaa oli haastateltu tähän lopputyöhön. Lopputyön tekijät kirjoittavat näin:

Kirkkonummella pidettiin ehdottomasti hyvänä asiana, jos nuorisopuolelta saataisiin työntekijä koululle. Nuorisotyöntekijöillä olisi hieman erilainen näkemys kuin koulun henkilökunnalla ja hän toisi erilaisia näkökulmia nuorten hyvinvointiin. (Helminen, Hämäläinen ym. 2004)

Pidän hyvin tärkeänä sitä, että myös luokanopettaja osallistuu ryhmäyttämiseen ja että opettaja osallistuu toimintaan yhtenä ryhmän jäsenenä, vaikkakaan opettaja ei ole luokan kanssa enää yhtä tiiviisti kuin alakoulun puolella. Oppilaat saavat parhaassa tapauksessa kuitenkin jonkun aikuisen ryhmäänsä, johon he voivat luoda turvallisen luottosuhteen. Seitsemännen luokan oppilaista vain 30 prosenttia toiseen kyselyyni vastanneista vastasi kääntyvänsä luokanopettajan puoleen, jos tulee jotain kysyttävää tai huolia yläkoulussa. Prosenttiosuus voisi ihanneoloissa olla suurempi. Opettajan osuus luokan sosiaalisessa ilmapiirissä on valtava, niin ala- kuin yläkoulusakin.

Hakkarainen, Lonka ja Lipponen (2004, 118–129) ovat sitä mieltä, että parhaiten oppiminen tapahtuu sellaisissa ryhmissä/yhteisöissä, joihin yksilö on kognitiivisesti sitoutunut ja jossa jokainen yksilö on löytänyt oman paikkansa. Riutta (2010, 16) toteaa lisäksi, että ryhmäyttäminen on osa nuoren tukemista. Edellä mainitut vahvistavat sitä, miten tärkeää on onnistunut ryhmäyttäminen, erityisesti seitsemännellä luokalla,

jolloin luokkajaot ovat menneet uusiksi ja ryhmän jäsenet ovat uusia. Jokaisen oppilaan tulee löytää oma paikkansa koulussa, luokassa ja ryhmässä.

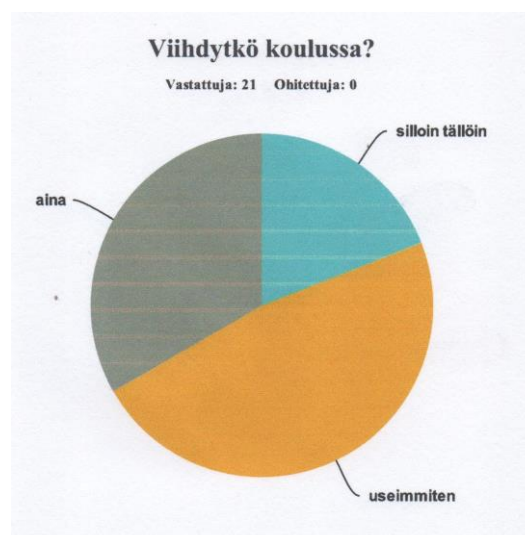
5.7 Kyselylomake, 14.syyskuuta

Laadulliseen tutkimukseen liittyy olennaisesti se, että aineiston analyysiä suoritetaan koko tutkimuksen/seurannan aikana ja tästä syystä ei etukäteen tiedetä milloin tarvittava määrä aineistoa on kerätty (Kananen 2014, 19, 98). Aloitin aineiston keräämisen heti koulujen alettua keväällä 2015 ja etukäteen ajattelin, että ensimmäinen koulupäivä yläkoulussa voisi olla aineiston keräämisen lopettamisajankohta, koska silloin oppilaat olisivat konkreettisesti siirtyneet yläkouluun. Päätin kuitenkin tehdä vielä 14.9. yhden ylimääräisen nettikyselyn, koska aavistelin että saisin siitä lisää tärkeitä tietoja. Muutamia lisähavaintoja sainkin lisäkyselystä, mm. sen, että oppilaiden kouluviihtyminen oli hieman muuttunut verrattuna keväiseen kyselyyn (ks. kuvio 4). Syksyllä yläkoulussa silloin tällöin koulussa viihtyi 19 prosenttia, kun lukema alakoulussa oli alle 15 prosenttia. Yläkoulussa aina viihtyvien osuus alakouluun verrattuna oli noussut kymmenellä prosentilla. Siihen, mikä oppilaiden muuttuneeseen kouluviihtyvyyteen on vaikuttanut, ei mielestäni selviä oppilaiden vastauksista.

ALAKOULU, KEVÄT 2015

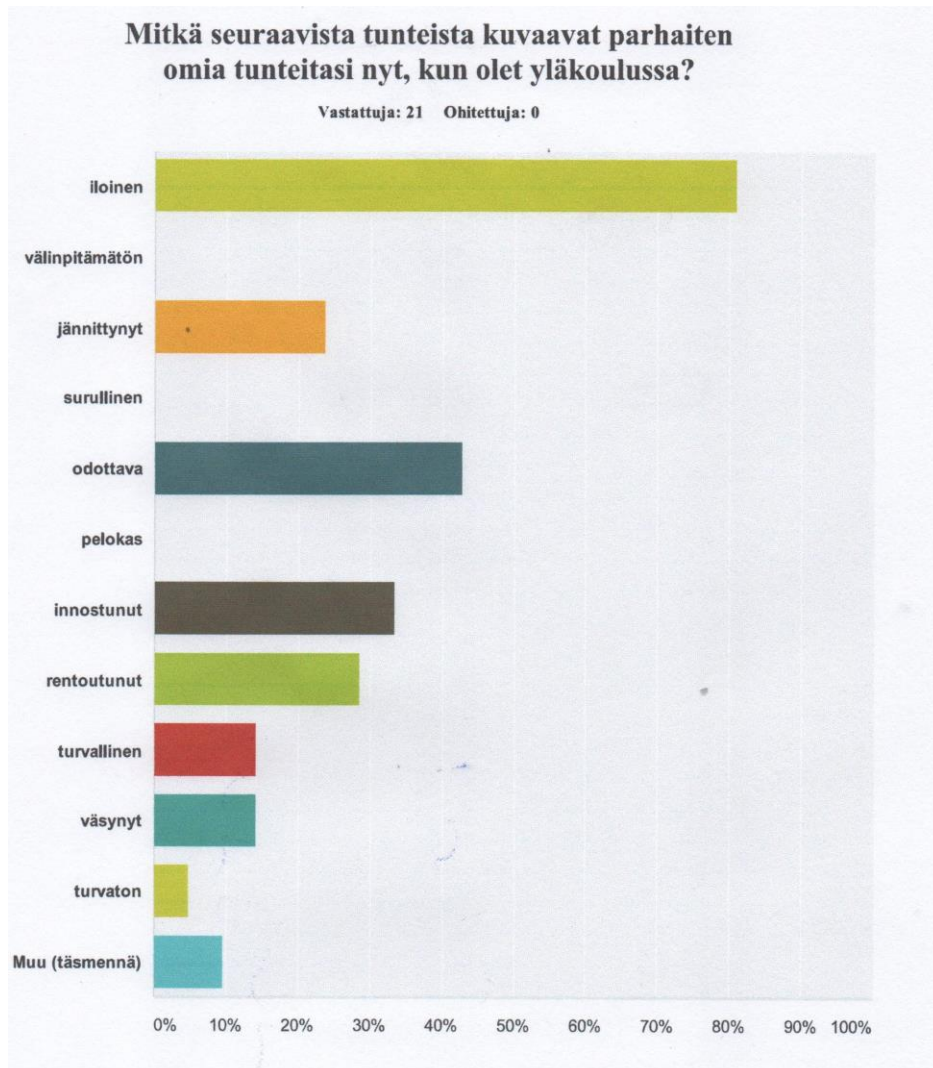

YLÄKOULU, SYKSY 2015

Kuvio 4. Kouluviihtyminen alakoulussa ja yläkoulussa

Myös tunteiden puolella oli yläkouluun siirryttäessä joitakin muutoksia nettikyselyn perusteella tapahtunut. Alakoulussa 72 % oppilaista vastasi olevansa jännittynyt, mutta yläkoulussa enää 24 % ilmoitti jännittävänsä. Iloisuuden tunne oli 20 prosentin nousussa. Turvallisuuden tunne oli vähentynyt hieman, 30 prosentista viiteentoista prosenttiin, lisäksi yksi oppilas ilmoitti tunteekseen turvaton, kun alakoulun puolella ei kukaan tuntenut olevansa turvaton (ks. kuviot 2 ja 5).

Kuvio 5. Tunteet yläkoulussa

6 FYYSISEN JA SOSIAALISEN OPPIMISYMPÄRISTÖN MUUTOS JA TUEN TARVE MUUTOKSESSA.

Koulu voidaan käsittää fyysisenä ja sosiaalisen oppimisympäristönä. Fyysiseen ympäristö pitää sisällään niin rakennukset, pihaympäristön, luokkatilat kuin niiden synnyttämät tunteet, elämykset ja kokemukset. Ympäristön mielekkyys on koululaisille kehityksen ja oppimisen kannalta tärkeä. (Pietarinen 1999, 53–54) Sosiaalisen koulumaailman tärkeyttä tuskin tarvitsee sen enempää avata. Huomionarvoista kuitenkin on, että Pietarisen (1999, 55) mukaan yläluokille siirryttäessä koulu sosiaalisena ympäristönä muuttuu persoonattommaksi, virallisemmaksi, arvioivammaksi ja kilpailullisemmaksi kuin alaluokilla. Koulua vaihtaessa oppilaan fyysinen ja sosiaalinen oppimisympäristö vaihtuvat usein radikaalisti.

6.1 Oppimisympäristön vaihdos

Oppilaiden kirjoitelmien perusteella oppimisympäristön muutos jännitti jonkin verran. Riutta (2010, 8) ja Savolainen (2005) ovatkin molemmat sitä mieltä, että yläkouluun siirtyessään oppilas tarvitsee riittävän ajoissa ja tarpeeksi paljon tietoa siirtymästä ja tulevasta koulusta, jotta hyvä alku yläkoulussa onnistuu. Oppilaiden kirjoitelmien perusteella epätietoisuus tulevasta selvästi ahdisti heidän mieltä, mutta toisaalta kyselylomakkeen vastausten perusteella 62 % vastanneista oli sitä mieltä, että he myös odottivat kovasti tulevaa (ks. kuvio 2).

”Minua hieman jännittää yläkouluun meno ja ahdistaa vähän kun ei ole siellä ennen ollut. Tulee enemmän kokeita ja läksyjä sekä uusia oppilaita ja opettajia. Samalla se tuntuu myös mukavalta kun voi tutustua uusiin ihmisiin ja uuteen kouluun.”

”Minua jännittää vaihtaa koulua, kun en tunne siitä koulua.”

”Hieman ehkä jännittää, kun on iso koulu ja uusi ympäristö.”

6.2 Luokkakaverit

Koulun tärkeimmät tehtävät ovat opettaa ja kasvattaa, mutta myös epävirallinen tehtävä on antaa mahdollisuus ystävyysuhteiden luomiseen ja oppia elämään yhdessä vuorovaikutussuhteessa muiden kanssa. Koulun tehtävä on kasvattaa oppilaista yhdessä oppiva sosiaalinen opiskeluympäristö, johon kaikki kokevat kuuluvansa.

Koulun tärkein tehtävä on oppilaiden persoonallisuuden kaikkien osa-alueiden tukeminen ja auttaa heitä kasvamaan vahvoiksi, tulevaisuuttaan pelkäämättömiksi ihmisiksi (Aho & Laine 2004, 253).

Varhaisnuoruudessa (11–14 vuotiaina) ystävyysuhteet muodostuvat hiljalleen pysyviksi, nuoret haluavat tuntea ryhmään kuulumista ja ystävyysuhteet koetaan erottamattomiksi (Aho & Laine 2004, 175–176). Sekä kirjoituksista että lomakevastauksissa tuli vahvasti esille se, että monet oppilaat pelkäsivät menettävänsä ystävän, jos joutuvat luokkakaverin kanssa eri luokalle.

”Ei mua yläkouluun sillein jännitä mennä mut se et tuleeko siel jotain ongelmii tai muuta. Eniten jännittää se, että mille luokalle pääsee ja pääseekö kaverin kanssa samalle luokalle.”

Nettikyselyn vastausten perusteella ystävä tai luokkatoveri on 67 prosentilla vastanneista se, kenen puoleen he kääntyvät jos on jotain kysyttävää tai huolia yläkouluun liittyvissä asioissa. Oma perheenjäsen oli se kenen puoleen käännytään eniten: 81 %. Oppilaanohjaajan tai oman opettajan puoleen kääntyvät vastanneista vain alle 30 prosenttia (ks. kuvio 6). Eli ystävät ja luokkakaverit ovat luottohenkilöitä ja perheen jälkeen tärkeimmät henkilöt nuoren elämässä. Aho ja Laine (2004, 178) kirjoittavatkin luotettavan ystävyysuhteen tärkeydestä nuoren kasvussa ja identiteetin kasvamisessa.

Joillakin oppilailla oli myös ristiriitaiset tunteet luokkakavereista. Toisaalta he odottivat uusien kavereiden saamista ja toisaalta taas pelkäsivät sitä. Myös Riutta (2010, 7) on samaa mieltä asiasta. Savolaisen (2005) tutkimus vahvistaa myös, että kuudesluokkalaiset odottavat yläkouluun menoa ja sieltä saatavia uusia ystäviä mutta samalla myös jännittävät uusien oppilaiden kohtaamista.

”Yläasteelle meneminen on ihan kivaa. Ehkä vähän jännittää kenen kanssa pääsen samalle luokalle. Toivoisin myös, että saisin sieltä uusia kavereita.”

”On jännittävää ajatella millaista siellä on, saako sieltä kavereita...Minua pelottaa se, että en saisi sieltä kavereita. Toisaalta siellä saattaa olla tosi mahtavaa, saattaa saada monia uusia kavereita ja ainakin tapaan uusia ihmisiä.”

”Tietenkin se on vähän jännittävää, koska siellä on erilaista. Se on myös kivaa koska saa tutustua uusii ystäviin ja muutenkin tuntuu kivalta päästä yläasteelle. Mutta ainakin nyttien ajattelen, että minulla tulee ikävä meidän luokkaa.”

Kirkkonummen kunnan opettajien saamien nivellysohjeiden mukaan vain ne oppilaat, joilla on sosiaalisia haasteita tai oppimisen tueksi olisi hyvä saada tuttu ystävä samalle luokalle, saavat nimetä luokkakaverin jonka toivoisi mukaansa samalle luokalleen. Oppilaat toki tästä asiasta keskenään olivat keskustelleet, ja tämä aiheutti ainakin kirjoitusten perusteella luokassamme epätasa-arvoisuuden tunnetta muutaman oppilaan kohdalla. Esimerkiksi yksi oppilas kirjoitti näin:

”...ylä-asteelle siirtyminen, ei ole kivaa☺...mua ei tahalteen päästetä samalle luokalle kaverin kaa ☺ kaikki muut varmaa pääsee ☺...Tekosyynä on et muka pärjäisin ylä-asteel ilma kaverii luokal, joo nii varmaa ette vaa haluu et pääsen kaverin kaa samalle luokalle ☺...”

Koulutovereita ei Kirkkonummella pääsääntöisesti voi valita, vaan ryhmät muodostuvat yläkouluissa pääasiassa käytännön säätelillä asioilla, kuten esimerkiksi asuinpaikka, kieli- ja valinnaisvalinnat ja tyttö-poika-kiintiöt. Ahon ja Laineen (2004, 252–253) mukaan koulujen pitäisi enemmän kiinnittää huomiota oppilaiden sosioemotionaaliseen hyvinvointiin, sillä koulutovereilla ja koululla sosiaalisena ympäristönä saattaa olla oppilaan emotionaalista ja sosiaalista kehitystä joko kasvattava tai hidastava vaikutus. Riutan (2010) haastatteleminen rehtorien kouluissa kaikki oppilaat saavat esittää muutaman luokkakaveritoiveen, ja niistä toiveista pyritään toteuttamaan ainakin yksi. Tällä Riutan (2010, 7) mukaan estetään oppilaan yksin jääminen.

6.3 Tuen ja tiedon saaminen

Syksyllä 2015 tekemäni ylimääräisen nettikyselyn perusteella oppilaat olivat sitä mieltä, että he ovat saaneet tarpeeksi tukea siirtymävaiheessa sekä ala- että yläkoululta. Kaikki olivat sitä mieltä, että he ovat saaneet alakoululta tarpeeksi tukea ja vain yksi oppilas oli sitä mieltä, että tukea ei ole tullut yläkoululta lainkaan.

Tarpeellisen ja tarpeeksi riittävän tiedon antaminen yläkoulusta alakoulun puolella on mielestäni yksi avainasia siirtymävaiheen sujumisessa ja nuorten tukemisessa. 20 oppilasta vastasi syksyn kyselyssä, että saivat alakoulun puolella mielestään tarpeeksi tietoa yläkoulusta. Yksi oppilas oli sitä mieltä, että ei ole saanut alakoulussa tarpeeksi tietoa, ja hän kirjoitti avoimeen vastauskohtaan näin: *”Milloin vanhoja luokkalaisia voi nähdä ja onko tunteja joissa heitä voisi tavata?”* Oletan, että hän on joutunut eri luokalle vanhojen kaveriensa kanssa, ja hän oli siksi sitä mieltä, ettei tarpeeksi tietoa ole tullut.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Opinnäytetyöni kehittämiskysymykset olivat: mitä Kirkkonummelainen nuori siirtymävaiheessa tuntee, odottaa, pelkää ja tarvitsee ja miten he kokevat kouluilta saamansa tuen. Nuorten tunteet olivat kaiken kattavia, lähinnä kuitenkin positiivisia siirtymävaihetta kohtaan. Jännityksen kohteet ilmenivät kysymysmerkkeinä oppimis- ja opiskeluympäristön käytännön asioista, joihin koulut pyrkivät ja mielestäni hyvin vastasivat, myös oppilaat olivat tyytyväisiä saamaansa tuen määrään. Kehitysmahdollisuuksia näen nuorten ottamisen mukaan oppilasvalintoihin ja vanhempien ottamisen mukaan siirtymävaiheen tukemiseen enemmän.

Lisäkysymyksenä opinnäytetyössäni oli, voisiko nuorisotyöntekijän tms. tuki siirtymävaiheessa olla tarpeen. Vaikka oppilaat olivatkin sitä mieltä, että he saivat tukea tarpeeksi, silti koulu yhteisöä kehittäessä nuorisotyötä koulussa tekevän ihmisen ottaminen mukaan toimintaan on toivottua. Nuorisotyö koulussa on ennaltaehkäisevää ja oppilasmyönteistä kehitystä, jota suosittelen jokaiseen kuntaan ja kouluun.

7.1 Tunteet

Siirtymävaihe herättää nuorissa paljon tunteita, laidasta laitaan. Nuoret kokevat jännitystä ja pelkoa siirtymävaiheessa, erityisesti yläkoulua ja sosiaalisia suhteita kohtaan. Pelko ja jännitystunteet eivät kuitenkaan ole ylitsepääsemättömiä. Kuudennella luokalla oppilaat pääasiallisesti odottavat kovasti yläkouluun siirtymistä. Kuten aiemmin kirjoitin, kiusaamisen pelko ei tullut oppilaiden tunteissa esille kuin yhden kerran ryhmätyön aikana. Kiusaaminen ei noussut kehittämistyöni kohdeoppilaiden huolen aiheeksi. Epäilin itse etukäteen, että kiusaaminen ja mahdollinen kiusaamisen kohteeksi joutuminen olisi ollut yksi kuudesluokkalaisten päähuolista. Savolaisen (2010) tutkimuksen tuloksissa oppilaiden pelot yläkoulua kohtaan liittyivät myös kiusaamiseen, erityisesti niillä oppilailla, jotka siirtyvät yläkouluun muusta koulusta kuin yhteinäiskoulusta. Tämä seuraamani ja opettamani luokka oli tiivis ja hyvin toimeentuleva yhteisö, suurin osa oli ollut samalla luokalla esikoulusta asti. Epäilen, että koska heillä oli ollut kiusaamisesta vapaa luokka ja pääsääntöisesti kaikki oppilaat tulivat hyvin toimeen keskenään, ei pelkoa tulevastakaan kiusaamisesta tämän takia noussut esille. Kuten toin esille aiemmin, mielestäni myös Kirkkonummella voisi kysyä jokaiselta oppilaalta muutama kaveritoive, jotta nuori saisi oman mielipiteensä esille ja tunteen siitä, että hän on päässyt vaikuttamaan asiaan ja että häntä kuunnellaan. Näin vähennettäisiin myös niiden oppilaiden kiusaamispelkoja, jotka sitä kokevat. Myös ujojen ja sosiaalisesta jännittämisestä kärsivien kohdalla kaverin toivominen olisi merkityksellinen asia. Onnistumiset siirtymävaiheissa lisäävät nuorten itsetuntoa ja myönteistä minäkuva (Aaltonen 2012, 13).

7.2 Vanhemmat mukaan verkostoitumaan ja tukemaan.

Kirkkoharjun koulu järjesti tuleville seiskojen vanhemmille yläkoulun infoillan touko-kuussa 2015. Itse jäin opettajana, kehittämistehtävän tekijänä ja tulevana yläkoululaisen äitinä kaipaamaan vanhempien huomioimista siirtymävaiheessa. Vanhempien pitäisi voida tutustua toisiinsa. Yläkouluun siirtyminen ei ole paineita aiheuttava elämänvaihe vain nuorelle itselle, myös vanhemmat useimmiten kohtaavat siirtymävaiheessa monenlaisia pelkoja ja huolenaiheita. Lapsen siirtyessä yläkouluun perhe elää mukana, perhe elää murrosikäisen perheen kehitysvaihetta. Sitä pidetään usein

perheen vaikeimpana kehitysvaiheena. (Laine, Ruishalme, Salervo, Siven & Välimäki 2004, 296.)

Alakoulussa vanhemmille järjestetään vanhempainiltoja, joissa paikalla on luokan vanhemmat ja heille tarjotaan mahdollisuus tutustua toisiinsa. Usein joku vanhempi ottaa hoitaakseen luokan asiat ja mahdollisesti jaetaan vanhempien yhteystiedot kaikille ja luokkatoiminta on aktiivista. Yläkouluun mennessä luokkajaot tehdään uusiksi, mutta vanhemmat eivät ryhmäydy uudestaan eikä luokkakohtaista vanhempainiltoja enää jatketa. Yläluokkien vanhemmat tuskin tuntevat toisiaan. Nuorten vanhemmat tarvitsevat toisiaan, jotta he pystyisivät yhdessä tukemaan nuoria. Vanhemmille on myös voimavara saada vertaisryhmä ympärilleen. Vanhempien yhteisöllisyys lisää nuorten kokemaa turvallisuutta (Aaltonen 2012, 28). Riutta (2010, 23) on sitä mieltä, että lisääi aikuisten saaminen siirtymävaiheeseen lisäisi myös koulun ja vanhempien yhteistyötä.

Monissa kaupungeissa järjestetään tulevien yläkoululaisten vanhemmille nimenomaan vanhempien tutustumisiltoja. Esimerkiksi Espoon Kvartti-mallissa vanhempien ryhmäyttäminen ja verkostoituminen ovat tärkeitä kiinnekohteita. Toimintamallissa yläkouluun tutustumisillan lisäksi vanhemmille järjestetään erillisiä vanhempainverkostoitumis-iltoja, oppilaiden kanssa ja ilman. Kinnunen (2000, 27–28) mainitsee myös Jyväskylässä toteutettavan Perheiden tutustumisillan kuudennen luokan keväällä, Vaasassa pidettävät vanhempainkurssit seiskaluokkalaisten vanhemmille, jossa yhdessä tekemällä tutustutaan murrosikään. Suomen vanhempainliiton järjestämän Vuorovaikutuksella tuloksiin-projektin aikaansaannoksena on Kolmen illan malli- niminen vanhempainiltakokonaisuus nimenomaan alakoulusta yläkouluun siirtyvien oppilaiden vanhemmille. Iltojen aikana vanhemmille annetaan mahdollisuuksia ja haastetaan heidät vaihtamaan ajatuksia nuorten elämästä ja koulunkäynnistä. (Suomen vanhempainliitto 2009).

7.3 Nuoren tukeminen siirtymävaiheessa

Riutta (2010, 27) on sitä mieltä, että siirtymävaiheessa nuoria pitää ehdottomasti tukea, mutta asiasta ei ole tarvetta tehdä suurta ja ihmeellistä. Riutan (2010, 27) mu-

kaan riittää, että on läsnä ja välittää sekä vahvistaa nuorten sosiaalisia taitoja. Tähän yhteyteen haluankin taas mainita koulussa tehtävän nuorisotyön tärkeyden. Lisäaikuinen koulussa, joka ei ole opettamassa tai avustamassa, vaan nimenomaan paikalla nuoria varten: kuuntelemassa, tukemassa ja jakamassa koulun kasvatusvastuuta, on tutkitusti hyvä ja koulun opetushenkilöstöä helpottava sekä nuorien kasvua ja kehitystä tukeva asia. (Riutta 2010; Kolehmainen & Lahtinen 2014; Kiilakoski 2014; Pennanen 2014; Helminen, Hämäläinen ym. 2014). Jarasto ja Sinervo (1999, 155–156) sanovat, että siirtymävaiheessa nuoren tukemisessa tärkeintä on valppaus.

Nuoren kehityksen, oppimisen ja tukemisen sekä toimivan moniammatillisen yhteistyön takia olisi oikea ratkaisu, että Kirkkonummen kouluissa olisi vakituinen työntekijä tekemässä nuorisotyötä. Lisäaikuinen koulussa voi olla nimikkeeltään esimerkiksi koulunuorisotyöntekijä, yhteisöpedagogi tai koulusosionomi. Esimerkiksi Pohjolan (2010, 4) mukaan erityisesti yhteisöpedagogin keskeinen työnkuva on nuorten kasvun tukeminen kaikissa konteksteissa. Nuorisotyötä koulussa tekevä työntekijä, olisi hän nimikkeeltään mikä vain edellisistä, olisi korvaamaton apu erityisesti siirtymävaiheissa. Pohjola (2010, 3–4) ihmetteleeikin, miksei esimerkiksi yhteisöpedagogin ammattia ole jo vakiinnutettu koulumaailmassa, sillä haasteita tuovat tapahtumat, tilanteet ja erityisesti siirtymävaiheet aiheuttavat kouluille haasteita, joihin yhteisöpedagogi voisi auttaa. Koulussa toimivan nuorisotyöntekijän työnkuviin kuuluu erityisesti nuorten tukeminen ja tiedon kulkemisen mahdollistaminen. Koulunuorisotyöntekijä täydentää lasten ja nuorten kasvun entistä kokonaisvaltaisemman tukemisen. Koulunuorisotyöntekijällä on tukemiseen tarvittava ammattitaito, mutta erityisesti nuorisotyöntekijällä on siihen aikaa. Koulussa tehtävällä nuorisotyöllä pyritään mm. ehkäisemään erityispalveluiden tarvetta.

7.4 Opinnäytetyön luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen aineisto kerätään asianomaisilta vuorovaikutussuhteessa, jossa tutkija on aineiston kerääjä (Creswell 2007, 38). Mietin aika-ajoin aineistoa kerätessäni, että olenko liian läheinen saamaan luotettavaa tietoa oppilaiden tunteista. Oliko vuorovaikutussuhteemme liian tuttua ja läheistä? Oliko statukseni ryhmässä, opettajan rooli, vaikuttanut siten, että oppilaat ajattelevat, että heidän pitäisi vastata

jollain tietyllä tavalla kyselyyn? Kanasen (2014, 66–67) mukaan osallistuvassa havainnoinnissa tutkijan mukana olo tosiaan vaikuttaa lopputulokseen: yleinen ongelma kuitenkin on yhteisöön sisään pääseminen ja luottamuksellisen suhteen luominen. Koska olin jo ollut luokan opettajana muutaman vuoden, uskoisin että luottamus oli syntynyt ja oppilaiden vastaukset ovat tästä näkökulmasta arvioituna luotettavia. Nyt jälkeenpäin huomasin myös, että tekemäni havainnot ja työni tulokset nuorten tunteista ovat niin samanlaisia monen muun vastaavanlaisen tutkimuksen kanssa (Savolainen 2005; Rasku & Vaittinen 2009; Riutta 2010) että uskon oppilaiden vastanneen ihan omien mielipiteiden ja tunteiden mukaisesti. Kehittämistyöni luotettavuutta lisää kerätyn aineiston triangulaatio. Eskola ja Suoranta (2003, 68–69) mainitsevat, että aineistotriangulaation käyttö vähentää virheitä luotettavuudessa.

Laadullisen tutkimuksen tuloksia ei Kanasen (2014, 19, 26) mukaan voida yleistää, sillä laadullisesti tutkitaan yksittäisiä tapauksia mahdollisimman tarkkaan aina kyseisen tutkimuskohteen osalta eikä edes pyritä yleistämiseen vaan ymmärtämiseen. Näin ollen en voi yleistää havaitsemiani ja esille tulleita tunteita kaikkiin suomalaisiin kuudes- ja seitsemäsluokkalaisiin mutta toisaalta aiemmat tutkimustulokset (Pietarinen 1999, 119–127; Savolainen 2010, 22) vahvistavat saamiani tuloksia ja näin ollen uskon monen siirtymävaihetta käyvän nuoren yhtyvän näihin tunteisiin. Olin itse luokanopettajana ja aineiston kerääjänä: vaikutinko omalla aiheeseen orientoituneella otteellani oppilaiden sujuvaan siirtymiseen? Tätä olisi mielestäni syytä tutkia tulevaisuudessa. Olisi myös mielenkiintoista tutkia ovatko yhtenäiskoulusta siirtyvät oppilaat vastaavanlaisessa tilanteessa?

Yhteenvetona totean, että tutkimusten mukaan siirtymävaihe on oppilaille henkisesti kuormittava muutos, jonka yli pääsee riittävän tuen ja moniammatillisen yhteistyön tuloksena. Kirkkonummen oppilaat eivät eroa tästä otannasta. Oppilaille tarjottavan tuen ja moniammatillisen yhteistyön määrä ja laatu eroavat kouluittain ja kunnittain. Näihin epätasa-arvoihin kunnan päättäjien pitäisi vaikuttaa päätöksillään ja budjetoinneillaan. Ihannetilanteessa samat mahdollisuudet pitää voida tarjota jokaiselle oppilaille valtakunnallisesti kunnasta tai koulusta riippumatta. Oppilaiden tasapuolinen kuuleminen, opinnäytetyöni kannalta erityisesti luokkatoverien suhteen, lisää heidän motivaatiota koulunkäyntiin, omaan hyvinvointiin ja kouluviihtyvyyteen ja antaa oppilaille osallistavan mahdollisuuden. Vanhempien ja koulun yhteistyö sekä

vanhempien verkostoituminen siirtymävaiheessa on oppilaiden tukemisessa avainasemassa. Oppilaiden siirtymiseen alakoulusta yläkouluun on panostettu valtakunnallisella tasolla liian vähän.

Toivon, että opinnäytetyöni antaa etenkin Kantvikin ja Kirkkoharjun kouluille ja koulujen henkilöstölle sekä myös nuorisotoimelle lisätietoa siirtymävaiheen kehittämiseen ja nuorten tukemiseen. Riutan (2010, 23) tutkimuksessa tuli esiin esimerkiksi idea siitä, että luokanvalvojilla ja/tai aineenopettajille voisi olla tunteja uusien oppilaidensa kanssa jo kuudennella luokalla. Voisiko yhteistyötä Kantvikin ja Kirkkoharjun koulujen välillä lisätä, jotta oppilaiden pelkoja ja jännityksiä yläkouluun kohtaan saisi vähennettyä? Oppilaat käyvät siirtymävaiheessa läpi kaiken kattavia tunteita, odotusta, pelkoa, jännitystä, iloa. Tunteet ovat ikäkauteen muutenkin kuuluvia, mutta erityisesti negatiivisena pidettäviä tunteita, kuten pelkoa ja jännitystä voisi lieventää hyvällä siirtymävaiheen tuella ja kannattelulla, joihin opettajille ei taida aika ja taidot riittää. Tarvi-taankin lisää aikuisia koulun arkeen ja erityisesti siirtymävaiheeseen. Kuten luvussa kaksi toin esille, yhtenäiskoulusta ja erilliskoulusta yläkouluun tulevat oppilaat ovat erilaisessa asemassa, ja siirtymä yhtenäiskoulussa on luontevampaa. Tästä syystä erityisesti kyläkoulusta siirtyville oppilaille tarvitaan lisätukea siirtymään. Heitän pal-lon nyt kouluille ja nuorisotoimelle, erityisesti Kirkkonummelle, mutta myös muille kunnille: Onnistuuko yhteistyön lisääminen koulujen ja nuorisotoimen välillä? Koulun ja nuorisotyön yhteistyö on tärkein tekijä kunnan nuorisotyössä ja onneksi yhteistyö näiden välillä on kasvusuunnassa (Kiilakoski 2014, 12,14). Koulussa tehtävä nuorisotyö on oivallinen tapa saavuttaa kohderyhmä. Koulussa koulupäivän aikana nuoria tukeva, läsnä oleva ja kasvattava ammattilainen olisi pääsääntöisesti kaikkien nuor-ten saatavilla, ei vain niiden nuorten jotka käyvät nuorisotiloilla.

Jokainen nuori tarvitsee aikuisen, joka on valmis kohtaamaan hänet: kuulemaan, näkemään ja välittämään. Turvallinen, avoin ja arvostava ilmapiiri mahdollistaa todellisten kokemusten, tulkintojen ja asenteiden jakamisen. Aktiivisesti kuunteleva aikuinen saa oikeaa tietoa nuorten elämästä, sellaistaakin, jota aikuiset itse eivät olisi osanneet omasta näkökulmastaan nähdä. (Aalto 2012, 16.)

Kirkkonummen kunnassa on melkein 39 000 asukasta. Kanuunaan – Kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämisverkostoon – kutsutaan mukaan yli 40 000 asukkaan kunnat. Kanuunaan kuului vuonna 2015 27 kuntaa Suomessa. Kanuuna organisoii kuntien tarpeiden ja toiveiden mukaisesti yhteistyössä kuntien kanssa nuorisotyötä. Ka-

nuuna organisoii nuorisotyön kehityshankkeita, tarjoaa nuorisotyöntekijöille koulutusta ja ajankohtaista tietoa ja taitoa nuorisotyöstä (Kiilakoski 2014, 11). Vielä hieman asukaslisyistä Kirkkonummen kuntaan, niin kunta voi liittyä Kanuuna-verkoston, jota kautta varmasti saisi vielä enemmän kehitettyä kunnan nuorisotyötä.

LÄHTEET

- Aaltonen Jussi, 2012: Turvataitoja nuorille: Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn, Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- Aho, Sirkku & Laine, Kaarina 2004. Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Keuruu: Otava
- Creswell, John 2007. Research design: Quality & quantitative approaches. Thousand Oaks. California: Sage Publications.
- Dunderfelt, Tony 2011. Elämänkaaripsykologia : lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Helsinki: WSOY.
- Ellonen, Noora 2008. Kasvuyhteisö nuoren turvana. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino Oy.
- Haasjoki, Elina & Ollikainen, Teemu 2010. Mikä sun mieltä painaa? : kriisit nuoruudessa ja mielenterveyden tukeminen koulussa. Helsinki: Suomen mielenterveysseura.
- Hakkarainen, Kai & Lonka, Kirsti & Lipponen, Lasse 2004. Tutkiva oppiminen. Järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä. Porvoo: WSOY.
- Helminen, Matti & Hämäläinen, Millamaari & Jämsen, Sonja & Kanninen, Kati & Kasinen, Heli & Kiljunen, Jarmo & Laukkanen, Pekka & Mäki, Heli & Nevanperä, Taina & Pääkkönen, Eija & Savikko-Koskela, Hanna & Taulo, Heidi-Maaret & Vinterbäck, Tero 2014. Nuorisotyö koulussa – yhteisöllinen pedagogiikka. Nuorisotyötä kouluun valtionavustuksella –kansalaisaloite ja Nuorisotyö koulussa -artikkeli. Lopputyö. Jyväskylä: Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Jarasto, Pirkko & Sinervo, Nina 1998. Kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus.
- Jarasto, Pirkko & Sinervo, Nina Sinervo 1999. Murrosikäisen ja nuoren maailma. Jyväskylä: Gummerus.
- Joronen, Katja 2006. Perhe-nuoren elämän turva, uhka ja mahdollisuus. Teoksessa Helminen, Jari (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee. Juva: PS-kustannus.
- Jyväskylän yliopisto, Tikapuu-hanke. Viitattu 2015. <https://www.jyu.fi/ytk/laitokset/psykologia/en/research/research-areas/motivation-and-learning/projects/stairway/tikapuu>
- Kananen, Jorma 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 11. Jyväskylä.
- Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Jyväskylä.
- Kolehmainen, Marjo & Laitinen, Pauliina 2014. Nuorisotyötä koulussa. Yhteisen toimintakulttuurin kehittäminen. Sarja B 32 Projektiraportit ja selvitykset. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

- Korpinen, Eira 2010 Kauan eläköön kyläkoulu. Teoksessa Korpinen, Eira (toim.) Eläköön kyläkoulu. Juva: PS-kustannus.
- Korpinen, Eira (toim.) 2010. Eläköön kyläkoulu. Juva: PS-kustannus.
- Lahelma, Elina & Gordon, Tuula 2007. Mikä ihmeen etnografia? Teoksessa Lappalainen, Sirpa & Hynninen, Pirkko & Kankkunen, Tarja & Lahelma, Elina & Tolonen, Tarja (toim.) 2007. Etnografia metodologiana, lähtökohtana koulutuksen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Laine, Anne & Ruishalme, Outi & Salervo, Pirjo & Siven, Tuula & Välimäki, Päivi 2004. Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Wsoy
- Lappalainen, Sirpa & Hynninen, Pirkko & Kankkunen, Tarja & Lahelma, Elina & Tolonen, Tarja (toim.) 2007. Etnografia metodologiana, lähtökohtana koulutuksen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Lappalainen, Sirpa 2007. Havainnoinnista kirjoitukseksi. Teoksessa Lappalainen, Sirpa & Hynninen, Pirkko & Kankkunen, Tarja & Lahelma, Elina & Tolonen, Tarja (toim.) 2007. Etnografia metodologiana, lähtökohtana koulutuksen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Lappalainen, Sirpa 2007. Mikä ihmeen etnografia. Teoksessa Lappalainen, Sirpa & Hynninen, Pirkko & Kankkunen, Tarja & Lahelma, Elina & Tolonen, Tarja (toim.) 2007. Etnografia metodologiana, lähtökohtana koulutuksen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Metsämuuronen, Jari 2003. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus.
- Mielenterveystalo, www-sivusto.
https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/tietoa_mielenterveydesta/mielenterveyden_vahvistaminen/Pages/tunteet_haltuun.aspx viitattu 19.11.2015
- Nevalainen, Sari 2010. Lapsi koulussa. Teoksessa Jokela, Eero & Pruuki, Heli (toim.) Jo iso, vielä pieni. Jyväskylä: Gummerus.
- Nuorten Akatemia.WWW-sivusto.<http://www.nuortenakatemia.fi/fi/> viitattu 16.11.2015.
- Nyyti ry. www-sivut. <https://www.nyyti.fi/tietoa/tunteet/> viitatti 19.11.2015
- Paju, Petri 2011. Koulua on käytävä: etnografinen tutkimus koululuokasta sosiaalisena tilana. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Palmu, Tarja. 2007. Kokemuksia ja tulkintoja kouluetnografiasta. Teoksessa Syrjäläinen, Eija & Eronen, Ari & Värri, Veli-Matti (toim.). Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Pietarinen, Janne 1999. Peruskoulun yläasteelle siirtyminen ja siellä opiskelu oppilaiden kokemana. Kasvatustieteellisiä julkaisuja. Joensuun yliopisto.
- Pennanen, Leni 2014. Koulun osallisuustoiminta. Koulunuorisotyö oppilaiden osallisuuden edistäjänä ja peruskoulun kasvatustyön tukena. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu.
- Pentimikko, Maria & Uunila, Johanna 2000. Kuudesluokkalaisten ajatuksia yläasteelle siirtymisestä. Pro gradu. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Pohjola, Kirsi 2010. Nuorisotyö koulussa, nuorisotyö osana monialaista yhteistyötä, A: tutkimuksia ja raportteja. Mikkelin ammattikorkeakoulu.

- Rantala, Taina 2007. Kokemuksen etnografia- avain koulun arjen tunteisiin. Teoksessa Syrjäläinen, Eija & Eronen, Ari & Värri, Veli-Matti (toim.). Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Rasku, Jenna & Vaittinen, Jemina 2009. "Yhtenäiskoulussa on todella helppo siirtyä" - Vai onko sittenkään? Oppilaiden kokemuksia siirtymisestä alakoulusta yläkouluun. Pro gradu. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Riutta, Anna-Maija 2010. Nuorten tukeminen peruskoulun siirtymävaiheessa–siirtymä alakoulusta yläkouluun. Nuorten Akatemia.
- Ritokoski, Sami 2010. Lapsi ja Kaverit. Teoksessa Jokela, Eero & Pruuki, Heli (toim.) Jo iso, vielä pieni. Jyväskylä: Gummerus.
- Savolainen, Taija 2005. Alakoulusta yläkouluun. Kuudesluokkalaisten pelkoja, toiveita ja odotuksia seitsemännelle luokalle siirtymisestä. Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Suomen vanhempainliitto 2009. Siirtymä sujumaan alakoulusta yläkouluun– kolmen illan malli vanhempainiltoihin tai vanhempien vertaisryhmiin. Anjalankoski: Solver palvelut Oy
- Stenberg, Katariina 2011. Riittävän hyvä opettaja. Juva: PS-kustannus
- Tainio, Liisa & Palmu, Tarja & Ikävalko, Elina 2010. Opettaja, oppilas ja koulun sukupuolistunut arki. Teoksessa Suortamo, Markku & Tainio, Liisa & Ikävalko, Elina & Palmu, Tarja & Tani, Sirpa (toim.) Sukupuoli ja tasa-arvo koulussa. Juva: PS-kustannus.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus.
- Valli, Raine 2015. Numeroiden kautta kuvataan todellisuutta. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Von Schant, Merja-Riitta 2012. Tukevasti alkuun, vahvasti kasvuun- hanke. Alakoulusta yläkouluun. Kasvatuskumppanuutta Espoossa. Espoo: Lapsen ääni.

LIITTEET

Liite 1. Yläkouluun siirtyminen–kyselylomake

Liite 2. Tunteita yläkoulussa–kyselylomake

Liite 3. Toimenpide-ehdotus rehtoreille

Liite 4. Tukea seiskoille–materiaali

Liite 5. Tutkimuslupa oppilaille

Liite 6. Tutkimuslupa vanhemmille

LIITE 1.

YLÄKOULUUN SIIRTYMINEN-nettikysymykset

Valitse itsellesi sopivin vaihtoehto.

1. Oletko

- tyttö
- poika

2. Viihdytkö koulussa?

- en koskaan
- silloin tällöin
- useimmiten
- aina

3. Mitkä seuraavista tunteista kuvaavat parhaiten omia tunteitasi yläkouluun siirtymisessä?

- iloinen
- välinpitämätön
- jännittynyt
- surullinen
- odottava
- pelokas
- innostunut
- rentoutunut
- turvallinen
- väsynyt
- turvaton
- Muu (täsmennä)

4. Kenen puoleen käännyt jos sinulla on kysyttävää tai huolia yläkouluun menosta?

- oppilaanohjaaja (OPO)
- alakoulun luokanopettaja
- yläkoulun luokanvalvoja
- alakoulun rehtori
- yläkoulun rehtori
- terveydenhoitaja
- kuraattori
- oma perheenjäsen
- ystävä, luokkakaveri
- en kehenkään

5. Jännittääkö sinua yläkouluun meno?

- kyllä
- ei

6. Jos vastasit kyllä, mikä/ mitkä asiat jännittävät eniten?

7. Mitkä omasta mielestäsi voisivat helpottaa/helpottavat siirtymistäsi yläkouluun?

- yläkoulun OPO:n vierailu ja diaesitys
- keskustelu luokanopettajan kanssa
- tulevan luokanvalvojan tapaaminen kevään aikana
- tulevan luokan tapaaminen
- tutustuminen yläkouluun
- keskustelu henkilön kanssa, joka työskentelisi sekä alakoulussa että yläkoulussa. Ns. "tuttu naama".
- yläkoululaisten oppilaiden vierailu ja tapaaminen alakoulussa
- tutut luokkakaverit
- Muu (täsmennä)

Loppu. Kiitos vastauksista!

Liite 2.

Tuntemuksia yläkoulussa- nettikysymykset

Valitse itsellesi sopivin vaihtoehto

1. Oletko

- tyttö
- poika

2. Viihdytkö koulussa?

- en koskaan
- silloin tällöin
- useimmiten
- aina

3. Mitkä seuraavista tunteista kuvaavat parhaiten omia tunteitasi nyt, kun olet yläkoulussa?

- iloinen
- välinpitämätön
- jännittynyt
- surullinen
- odottava
- pelokas
- innostunut
- rentoutunut
- turvallinen
- väsynyt
- turvaton
- Muu (täsmennä)

4. Kenen puoleen käännyt jos sinulla on kysyttävää tai huolia kouluasioista?

- oppilaanohjaaja (OPO)
- alakoulun luokanopettaja
- yläkoulun luokanvalvoja

- alakoulun rehtori
- yläkoulun rehtori
- terveydenhoitaja
- kuraattori
- oma perheenjäsen
- alakoulusta tuttu luokkakaveri
- uusi luokkakaveri
- kaveri koulun ulkopuolelta
- en kehenkään

5. Jännittääkö sinua koulussa oleminen?

- kyllä
- ei

Jos vastasit kyllä, mikä/mitkä asiat jännittävät?

6. Mikä oli mielestäsi hyvää siirtymävaiheessa yläkouluun?

7. Mikä oli mielestäsi huonoa siirtymävaiheessa yläkouluun?

8. Saitko alakoululta riittävästi tukea siirtymävaiheessa ?

- kyllä
- ei

Jos vastasit ei, millaista tukea olisit kaivannut lisää?

9. Saatko yläkoululta riittävästi tukea siirtymässä ?

- kyllä
- ei

Jos vastasit ei, millaista tukea kaipaavat lisää?

10. Saitko alakoulussa riittävästi tietoa yläkoulusta?

- kyllä
 ei

Jos vastasit ei, mitä tietoa olisit kaivannut lisää?

Kiitos vastauksistasi!

Loppu

Liite 3. Toimenpide-ehdotus rehtoreille

http://nuortenakatemia.studio.crasman.fi/file/dl/ff4cq3Q/wcl6PqtqCy_7xsumpClrUw/toimenpide-ehdotus-tulostettavaksi.pdf

Toimenpide-ehdotus:

Yläkouluun siirtyminen haastaa nuoren elämönhallintataidot

Hyvä Rehtori!

Olemme laatineet toimenpide-ehdotuksen, joka perustuu valtakunnallisen, teille yläkoulujen rehtoreille tehdyn kyselyn tuloksiin sekä tutkimuskirjallisuuteen tukeutuvaan raporttiin. Toimenpide-ehdotus ja raportti on laadittu osana Nuorten Akatemian Nuorten tukeminen peruskoulun siirtymävaiheissa -hanketta, joka on Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama. Hankkeessa tuotettua materiaalia voitte hyödyntää koulun käytäntöjen kehittämisessä sekä erityisesti 7.-luokkalaisten ohjauksessa.

Ehdotamme:

1. Kasvatusvastuun jakamista.

Kouluissa tehdään tavoitteellinen vuosisuunnitelma uusien 7.-luokkalaisten sosiaalisten suhteiden tukemiseksi. Suunnitelman tekoon osallistuvat sekä koulun henkilökunta, vanhemmat että koulun ulkopuoliset tahot, ja suunnitelmaa tarkistetaan säännöllisesti.

2. Turvallisen ryhmän rakentamista.

Seiskaluokkaa aloitettaessa opettajien tärkeimpänä tehtävänä on tukea nuoria ja kannustaa heitä avoimeen vuorovaikutukseen ja ryhmään sitoutumiseen, jotta ryhmästä tulee turvallinen.

3. Nuorten osallisuutta ja omaa toimintaa.

Keskeisintä on kannustaa nuoria aktiivisuuteen ja omaan toimintaan. Ottakaa nuoret mukaan sekä harrastus- ja kerhotoiminnan suunnitteluun että toteuttamiseen. Harrastuksissa opitut tiedot ja taidot kehittävät elämönhallintataitoja ja tarjoavat tärkeitä sosiaalisia kontakteja sekä vertaisiin että aikuisiin.

Alakoulusta yläkouluun siirtyminen edustaa nuoren elämässä suurta muutosta, johon liittyy niin sosiaalisten suhteiden kuin fyysisen ympäristön muutoksia. Siirtymien ja muutoksien läpikäymisessä korostuvat erilaiset elämönhallintataidot. Elämönhallintaan liittyviä taitoja opitaan vuorovaikutuksessa sekä nuorten omassa toiminnassa, esimerkiksi harrastuksissa. Elämönhallintataitojen kehittyminen vaatii aikuisen tukea ja välittämistä. On tärkeää, että koulussa huomioidaan nuorten elämässä tapahtuvia muutoksia ja niiden synnyttämiin tarpeisiin pyritään vastaamaan mahdollisimman hyvin. Näin ollen myös yhteiskunnan koululle asettamiin tavoitteisiin pystytään jatkossa vastaamaan.

Liite 4. Tukea seiskoille- materiaali

<http://www.nuortenakatemia.fi/fi/note/oppimateriaalit/ryhman-rakentaminen/luokanvalvojille/>

Liite 5. Tutkimuslupa oppilaille

Hei oppilaani.

Opiskelen Humanistisessa ammattikorkeakoulussa Nurmijärvellä ja meidän pitää tehdä siellä opintojen lopussa opinnäytetyö. Teen opinnäytetyöni siirtymävaiheesta alakoulusta yläkouluun. Mitä te oppilaat mietitte yläkouluun siirtymisestä ja miltä siirtymävaihe tuntuu? Tutkimuksen on hyväksynyt sekä alakoulun rehtori Jussi Määttä että yläkoulun rehtori Eero Kling sekä opettajani Hu-mak:ssa.

Opinnäytetyötäni varten teemme luokassa kuudennen luokan keväällä kirjoituksia, piirustuksia ja ryhmätöitä ja käymme keskusteluja aiheesta. Näitä materiaaleja tahtoisin käyttää opinnäytetyössäni. Keväällä alakoulun puolella sekä syksyllä, sitten kun te olette jo yläkoulussa, teetän teillä nettikyselyn, jossa kysyn tuntemuksianne yläkouluun siirtymisestä. Syksyllä, ensimmäisenä koulupäivänä yläkoulussa, minä tulen myös sinne seuraamaan teidän päivää sekä mahdollisesti myös ryhmäytymispäiviinne.

Tutkimuksessa ja tuloksissa ei tuoda esiin oppilaiden nimiä, eli sinun mielipidetäsi tai vastaustasi ei voida tunnistaa.

Valmiin opinnäytetyön näytän opettajilleni, Kantvikin ja Kirkkoharjun kouluille ja lisäksi se laitetaan nettiin www.theseus.fi-sivuille, jonne kerätään kaikkien ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt. Kun opinnäytetyöni on valmis, kaikki kerätyt aineistot hävitetään.

Toivoisin, että annat minulle tutkimusluvan opinnäytetyötäni varten.

ANNAN LUVAN ___

EN ANNA LUPAA ___

päivämäärä ja paikka

allekirjoitus ja nimenselvennys

Kati Kanninen
kanninen@elisanet.fi
p. 0400 713818

Liite 6.

TUTKIMUSLUPA VANHEMMILLE

Hei,

opiskelen Humanistisessa ammattikorkeakoulussa Nurmijärvellä nuoriso- ja järjestöalan koulutusta. Tarkoitukseni on valmistua syksyllä 2015 yhteisöpedagogiksi. Opintoihin kuuluu opinnäytetyö.

Opinnäytetyöni käsittelee siirtymävaihetta kuudennelta luokalta seitsemännelle luokalle. Mitä tuntemuksia siirtymävaihe oppilaissa herättää ja saavatko he tarpeeksi tukea koululta siirtymävaiheessa.

Opinnäytetyössäni käytän oppilaiden tekemiä piirustus- ja ryhmätöitä sekä kirjoituksia sekä mahdollisia keskusteluja aiheesta. Lisäksi pyydän heitä vastaamaan nettikyselyyn aiheesta sekä keväällä että syksyllä yläkoulun puolella. Yläkoulun alkaessa, olen ensimmäisenä päivänä mukana seuraamassa oppilaita sekä mahdollisesti myös mukana heidän ryhmäyttämispäivissä.

Aineisto kerätään niin, että vastaajat pysyvät anonyymeinä ja kerätty aineisto tulee ainoastaan käyttöön tätä tutkimusta varten. Tutkimuksen valmistuttua kerätty aineisto hävitetään. Tutkimuksen tilaajana on Kirkkoharjun yläkoulu ja rehtori Eero Kling. Tutkimukseen on lupa myös alakoulun rehtorilta Jussi Määtältä. Opinnäytetyö tullaan julkaisemaan www.theseus.fi-opinnäytetyösivustolla.

Opinnäytetyön ohjaajina toimivat Sanna Pylkkänen (*sanna.pylkkanen@humak.fi* p. 020 7621 366) sekä Heini Kapanen (*heini.kapanen@humak.fi* p. 020 7621 359) Humanistisen ammattikorkeakoulun Nurmijärven kampukselta. Voitte soittaa tai laittaa minulle Helmi- viestiä, jos tulee jotain kysyttävää.

Rastita jompikumpi seuraavista vaihtoehdoista:

Lapseni vastauksia ja tehtäviä saa käyttää opinnäytetyön aineistona

Lapseni vastauksia ja/tai tehtäviä ei saa käyttää opinnäytetyön aineistona

Lapsen nimi

Huoltajan allekirjoitus

nimenselvennys

ystävällisin terveisin:

Kati Kanninen

